

MTA TK Gyerekesély Műhelytanulmányok 2013/3

Baktalórántházai kistérség

A kistérségben élő gyermekek, fiatalok és családjaik helyzetének, igényeinek és szükségleteinek felmérése 2013

Bauer Zsófia

**MTA TK
Budapest
2013**

Készült a TÁMOP-5.2.1 támogatásával

Írta: Bauer Zsófia

Szerkesztette: Szontágh Éva

Kiadja az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont

1014 Budapest, Országház u. 30.

<http://gyerekesely.tk.mta.hu/>

ISSN 2064-910X

Tartalom

Összefoglaló	3
1. A szükségletfelmérés módszere.....	5
A vizsgálati minta.....	5
A kutatás kérdőíve	7
2. Demográfiai jellemzők.....	9
3. Foglalkoztatottság	12
4. Anyagi helyzet.....	14
5. Lakáshelyzet.....	20
6. Oktatás, nevelés	23
Bölcsőde	23
Óvoda	23
Iskola	26
7. A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége	29
8. Egészség	35
9. Településsel, kistérséggel kapcsolatos vélemények.....	37
10. Gyerekszegénység elleni program	38
Mellékletek.....	40

Összefoglaló

A korábbi felméréshez képest a kistérségi mintát átalakítottuk, részben a kistérség kérésére, részben hogy a roma népesség aránya a ténylegesnél várhatóan ne mutakozzon nagyobbak, s a kistérség helyzete pedig összességében rosszabbnak. **A kiegyenlítettebb minta ellenére a kistérség helyzete nem csak az országos arányokhoz képest, de bizonyos témakörökben a 2011-es felmérésben tapasztaltakhoz képest is rosszabb.**

A kistérségben zajló demográfiai folyamatok, ha nem is erősítik, de nem is gyengítik a gyermekes családok szegénységi kockázatát.

A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok közül az országos átlaghoz képest ugyan jóval magasabb a három és több gyermekes háztartások aránya, de az egyszülős háztartások aránya sokkal alacsonyabb az országosnál.

A kistérség legnagyobb problémája továbbra is a nagyarányú, növekvő munkanélküliség, illetve a foglalkoztatottság egyre alacsonyabb szintje.

A munkaviszonnyal rendelkezők aránya évről évre csökken, s egyre jobban elmarad az országos átlagtól. Ezzel a jelenséggel párhuzamosan viszont a gyermekes háztartásokban élő munkanélküliek aránya évről évre emelkedik, s már megközelíti az országos érték kétszeresét. Ennek eredményeképpen a foglalkoztatott nélküli gyerekes háztartások aránya növekedett.

A gyermekes családok szegénységi kockázata az alacsony iskolázottsági szint miatt is kiemelkedően magas.

A gyerekes családokban hangsúlyosan növekedett a csak 8 általánost végzettek aránya. Ugyanakkor a szülők gyermekeik leendő iskolai végzettségével kapcsolatos elvárásai elég magasak.

A megkérdezettek saját bevallása szerint a háztartások közel 15%-a él nélkülözések között, az alapvető szükségletekben hiányt szenvedő háztartások aránya növekedett, már a megkérdezett családok felében fordult elő, hogy ennivalóra sem jutott pénz.

A gyerekes háztartások lakásminősége romlott és jelentősen elmarad az országos átlagtól.

Elsősorban a lakások ellátottsága lett rosszabb az elmúlt évek során, de nagyon gyakori a lakások problémája is. A kérdezőbiztosok szubjektív megítélése szerint a lakások mintegy tizede nem biztonságos gyerekek számára.

Az oktatási intézményeket vegyesen ítélték meg, a pedagógusokról általában jó véleménnyel voltak a szülők, ugyanakkor sokan panaszkodtak az iskolák felszereltségére. A szülők véleménye alapján a gyerekközösségekben egyre terjed az agresszivitás, a drog- és a túlzott alkoholfogyasztás.

A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége nem csak az országos átlagtól marad el, hanem bizonyos tekintetben a 2011. évi kistérségi szinttől is.

A rossz anyagi körülmények hatása a magzati fejlődéstől a betegségek kialakulásáig fokozottabban mutatkozik meg.

A betegségek előfordulási gyakorisága lényegesen magasabb a kistérségben, mint az országos átlag.

A gyerekszegénységi program ismertsége, elterjedtsége jónak nevezhető.

A kérdezettek fele hallott arról, hogy a kistérség részt vesz az országos gyerekszegénység elleni programban. Ez mindenképpen a program jó kommunikációját jelzi. A projekt elemei közül elsősorban a gyerekházakat és a gyerekeknek szervezett programokat emelték ki.

1. A szükségletfelmérés módszere

Az adatfelvétel a Baktalórántházai kistérségben élő gyermekes családok reprezentatív mintáján készült 2013 júliusában. A mintaválasztást, majd az adatok elemzését az MTA Társadalomtudományi Kutatóközpont Gyerekesély-kutató Csoportja végezte 2013 júniusában és augusztusában. A kistérségben a kérdezést a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar Politikatudományi és Szociológiai Intézetének hallgatói végezték. A kistérségben a felmérés 9 településen zajlott, a kiválasztás részleteit alább mutatjuk be.

A vizsgálati minta

Az országos és járási népesség-nyilvántartás, valamint a jegyzőktől származó nyilvántartás adataiból gyerekszám szerinti rétegzett valószínűségi mintát választottunk. A lekérdezéshez szükséges reprezentatív mintát többlépcsős, csoportos valószínűségi mintavételi eljárással alakítottuk ki, olyan tényezőkre támaszkodva, amelyekről feltételeztük, hogy befolyásolják a gyermekes családok életkörülményeit. Ezen tényezők között szerepelt: az adott háztartásban élő gyerekek száma, lakhelye, valamint az, hogy a háztartásban élnek-e olyanok, akik romának vallják magukat. A kistérségben lévő 19 település közül 9 került bele a mintánkba, ezek: Berkesz, Baktalórántháza, Nyírbákó, Nyírkársz, Nyírkércs, Nyírtass, Ófehértó, Petneháza, Ramocsaháza. A korábbi 2011-es felméréshez képest - részben a kistérség kérésére, részben hogy a roma népesség aránya a ténylegesnél várhatóan ne mutakozzon nagyobbak, s a kistérség helyzete pedig összességében rosszabbnak - a minta 2 településsel bővült, 2013-ban belekerült Ófehértó és Petneháza is. A településeket kiválasztásuk előtt csoportosítottuk nagyságuk (kistérségi központ, 1000 fő alatti, illetve feletti települések) és a roma népesség aránya szerint (alacsony, közepes, magas arány). A településmintát az 1. tábla részletezi.

A mintaválasztás során a városban 10%-os, a községekben 25%-os merítéssel dolgoztunk. A kapott elemszámokat a 2. tábla mutatja be.

1. tábla: A kistérségi településminta kialakítása

Kisebb település alacsony roma aránnyal (0-1000 fő, 0-3%-os roma arány)	Nyírfákó, Nyírkércs
Kisebb település közepes roma aránnyal (0-1000 fő, 3-9 %-os roma arány)	Berkesz
Kisebb település magas roma aránnyal (0-1000 fő, 9 % feletti roma arány)	
Nagyobb település alacsony roma aránnyal (1000 fő felett, 0-3%-os roma arány)	Nyírkarász, Nyírtass
Nagyobb település közepes roma aránnyal (1000 fő felett, 3-9 %-os roma arány)	Petneháza
Nagyobb település magas roma aránnyal (1000 fő felett, 9% feletti roma arány)	Ófehértó, Ramocsaháza
Kistérségi központ	Baktalórántháza

A táblázatban vastag, dőlt betűvel emeltük ki a 2011-es felmérésben szerepelt településeket.

2. tábla: A kistérség vizsgált településein élő gyermekes háztartások száma összesen és a súlyozott vizsgálati mintában (db)

település	gyerekes háztartások							
	populáció				minta			
	egy	kettő	három és több	összesen	egy	kettő	három és több	összesen
Baktalórántháza	149	121	130	400	15	12	13	40
Berkesz	41	21	24	86	10	5	6	21
Nyírájkó	48	25	12	85	12	6	3	21
Nyírkársz	93	68	52	213	23	17	13	53
Nyírkércs	47	36	11	94	12	9	3	24
Nyírtass	95	76	42	213	24	19	11	54
Ófehértó	133	82	57	272	33	20	14	67
Petneháza	89	64	37	190	22	16	9	47
Ramocsaháza	72	58	35	165	18	14	9	41
Összesen	767	551	400	1718	169	118	81	368

Forrás: KEKKH nyilvántartás (Baktalórántháza, Nyírájkó, Nyírkércs, Ófehértó, Petneháza, Ramocsaháza); Kémecsei Járási Hivatal (Berkesz); jegyzői adatok (Nyírkársz, Nyírtass).

A kutatás kérdőíve

Az adatfelvétel során a mintába került családok körében először egy Háztartás kérdőív alapján gyűjtöttünk információkat a háztartásban élő személyek neméről, életkoráról, iskolázottságáról, gazdasági aktivitásáról, a család szerkezetéről, jövedelmi viszonyairól, segélyekhez, támogatásokhoz való hozzáférésükről, lakáshelyzetükről, esetleges díjhátralékaikról, fizikai és mentális egészségi állapotukról, saját helyzetükhöz való viszonyulásukról. Következő lépésben a háztartásban élő minden gyermekről külön kérdőívet

vettünk fel (Gyermek kérdőív), melynek célja volt feltérképezni a családban élő összes gyermeknél a következő témaköröket: óvodai, iskolai jellemzők, számítógép és internethasználat, gyermekbetegségek előfordulása, gyermek-szükségletek kielégítettsége, gyermek-szülő kapcsolatának jellege.

A kérdőív kialakításakor elsősorban a korábbi 2011-es kérdőív kérdéseit tekintettük mintának, ugyanakkor tapasztalatok alapján módosítottuk és kibővítettük azt. A TÁRKI Monitor kérdőívét is továbbgondolva és tapasztalatait figyelembe véve született meg a jelen felmérés kérdőíve.

Az országos referencia értékek egy része a 2011-es Népszámlálás adataiból, másik része pedig a TÁRKI 2012-es országos reprezentatív felméréséből származik (TÁRKI Háztartásmonitor 2012). A gyermeki szükségleteknél az összehasonlítás alapjául 2009-ben végzett felmérés EU-SILC indikátorai szolgálnak.

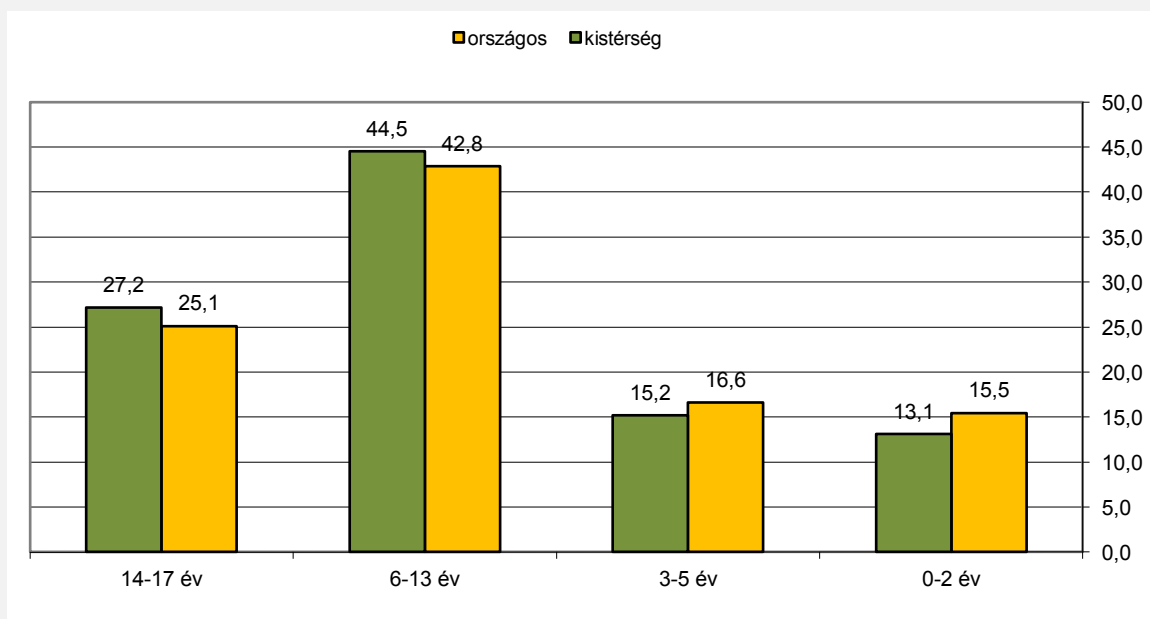
A használt kérdőíveket a mellékletben közöljük.

2. Demográfiai jellemzők

A gyermekek életkori megoszlása a kistérségben az országos trendhez hasonló állapotot mutat. Két korcsoportnál figyelhetünk meg említésre méltó különbséget: a 0-2 év közöttiek aránya alacsonyabb a kistérségben, ugyanakkor a 14 év feletti gyerekek száma magasabb az országosan mértnél. Nem volt lényeges különbség az életkori eloszlás tekintetében, a korábbi 2011-ben végzett felmérés során tapasztaltakkal.

Míg országosan a vizsgált két szélső gyermek életkorcsoport számosságában csak közel 10 százalékpontos különbség van, addig a baktalórántházai térségben ez különbség 14 % (1. ábra). A legalacsonyabb korcsoportban (0-2 évesek) a gyerekek kevesebb mint fele annyian vannak, mint a legidősebb korcsoportban (14-17 évesek), ami nagyon hangsúlyos gyerekszám csökkenést mutat és vetíti előre (ugyanakkor ez az arány nem mutat óriási eltérést az egész országban tapasztalható demográfiai problémától). Ez a kedvezőtlen demográfiai tendencia a kistérség gyermekintézményeinek fennmaradása szempontjából is negatív következményekkel járhat, illetve hosszú távon is a gazdasági aktivitás csökkenését vetíti előre.

1. ábra: A kistérségben élő gyermekek életkori eloszlása (%)

Forrás: Népszámlálás 2011

A kistérségben a száz aktívkorúra jutó gyerekszám magasabb az országos átlagnál, tehát az egész országot figyelembe véve a kistérség fiatalosnak mondható. Míg országosan 100 aktívkorúra 24 gyerek jut, addig Baktalórántházán ez 31. Mindez párosul a kistérségben az időskorúak viszonylag alacsony arányával (országosan 100 aktívkorúra 38 időskorú jut, a Baktalórántházai kistérségben mindössze 30). Az országos átlaghoz képest mérsékelt előregedést jól tükrözi, hogy míg országosan 100 gyermekkorúra 161 időskorú jut, addig az általunk vizsgált kistérségben ez az arány lényegesen alacsonyabb, száz gyermekkorúra 97 időskorú jut.¹

Szociológiai vizsgálatok során gyakran nézeteltérések adódnak abból, hogy a népességen belül kiket tekintsünk romának.² A felmérésben (az összes kutatott kistérség esetében) abból indultunk ki, hogy azt tekintjük romának, aki annak vallja magát, azaz önmagát romának tekinti. Így a népszámláláshoz hasonlóan kérdőívünkben az önbevallásos módszerre építve, két tétellel is arra kérdeztünk rá, hogy a megkérdezett első- és másodsorban milyen nemzetiségűnek vallja magát. Ezeket a kérdéseket egészítettük ki azzal, hogy a kérdezettől kívül van-e olyan személy a háztartásban, aki romának tekinti magát. Összesítve ezen kérdésekre kapott válaszokat, azokat a gyerekeket tekintettük romának, akik háztartásában legalább egy személy romának vallotta magát.

A Baktalórántházai kistérségben az országosnál jelentősen magasabb (kétszerese) a roma gyerekek aránya. Míg országosan ez az érték 11%, addig a vizsgált kistérségben 23%. Az adatokból az is látszik, hogy a roma gyerekek aránya jelentősen magasabb az 5 éven aluliak körében, mint az idősebb korcsoportokban (3. tábla).³ A fiatalabb korcsoportokban a kérdezett háztartásokban élő gyerekek közel harmada roma, míg ez az arány a legidősebb gyerekek körében még csak kevesebb, mint a negyede. A 2011-es felméréshez viszonyítva, mindössze a legfiatalabb korcsoportnál tapasztalható emelkedés a roma gyerekek arányát

¹ Népszámlálás 2011 adatai alapján.

² A különböző módszerekről és a kialakult szakmai vitáról részletesen beszámol: Horváth Ágota–Landau Edit–Szalai Júlia (szerk.): Cigánynak születni. Tanulmányok, dokumentumok. Aktív Társadalom Alapítvány–Új Mandátum, 2000.

³ A gyermekek kisebbségi hovatartozását a kérdezettek önbesorolása alapján határoztuk meg, a korábban leírtak alapján.

tekintve (a többi korcsoport esetében csökkenés látszik), ugyanakkor ezek a különbségek az előbb említett módszertani eltérésekre is visszavezethetők.

3. tábla: A 0-17 éves roma gyermekek aránya korcsoportonként (%)

korcsoport	nem roma	roma
0 - 2	66,9	33,1
3 - 5	76,8	23,2
6 - 13	75,6	24,4
14 - 17	82,9	17,1
kistérség összesen	77,4	22,6
országos ⁴	88,7	11,3

Az országos adatokhoz képest a magas szegénységi kockázatú háztartástípusok megoszlása tekintetében elég komoly az eltérés az országosan tapasztalhatóakhoz képest (4. tábla). Különösen a rendszerváltás után lettek gyakoribbak az egyszülős háztartások, amelyek az elszegényedés kockázatát tekintve az egyik legveszélyeztetettebb családtípust képviselik. A baktalórántházai kistérségben ez a családtípus sokkal ritkábban fordul elő, mint országosan, ugyanakkor a másik veszélyeztetett típus, a három vagy többgyermekes nagycsaládok aránya jóval az országos átlag felett van. A korábbi 2011-es felméréshez képest ugyanakkor a mintánkba mindkét veszélyeztetett kategóriába kevesebb család került.

⁴ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

4. tábla: A magas szegénységi kockázatú háztartástípusok előfordulása a mintában (%)

	országos ⁵	kistérség
egy szülő gyermekkel típusú háztartások	22	8,7
három és többgyermekes háztartások	14,2	21,8

3. Foglalkoztatottság

A foglalkoztatottság tekintetében a kistérség adatai bizonyos tekintetben hasonlóak az országos állapotokhoz (pl. a gazdaságilag aktívak aránya szinte ugyanaz). A foglalkoztatottak közé tartoznak azok is, akik alkalmi munkát vállalnak, tehát az adatok tükrében nem biztos, hogy az aktív státuszuk mellett folyamatos jövedelmük biztosított a család számára.

A munkanélküliség azonban jelentősen, mintegy harmadával magasabb az országos átlagnál, míg a GYES-en lévők aránya 3 %-kal alatta marad az országos átlagnak. Bár aktivitást tekintve javult az évek során a kistérség helyzete, a munkanélküliségi mutatók fokozatosan emelkednek, az első 2010-es állapotfelmérés óta közel háromszorosa lett a munkanélküliek aránya. Ahogyan a demográfiai fejezetben is láthattuk, a csökkenő gyerekszám mellett az eltartottak száma is csökkent az évek során (5. tábla).

⁵ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

5. tábla: A gyermeket családotban élő aktív korúak gazdasági aktivitása (%)

	országos ⁶	kistérség		
	2012	2010	2011	2013
aktív	53,2	48,5	44,1	53,3
munkanélküli	11,7	6,6	10,7	18,1
gyes-en lévő	10,5	10,8	11,7	7,7
nyugdíjas	5,5	5,9	6,4	3,6
eltartott	19,8	28,1	27,1	17,3
összesen	100	100	100	100

A munkalehetőségek hiánya mellett az elhelyezkedést jelentősen nehezíti az itt élők alacsony iskolázottsági szintje is: a gyermeket családokban élő felnőttek 43 %-a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezik.

A korábbi felmérés során tapasztalt 33 %-os értékéhez képest ez markáns növekedést jelent, s egyben arra figyelmeztet, hogy a gyermeket családok szegénységi kockázata az alacsony iskolázottsági szint miatt is növekedett. Növekedett ugyanakkor valamelyest az érettséggel és a felsőfokú végzettséggel rendelkezők száma is, bár ez az emelkedés közel sem volt olyan mértékű, mint az alacsonyabb kategóriákban történő növekedés (3%-kal többen nyilatkoztak úgy, hogy van felsőfokú végzettségük) (6. tábla).

⁶ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

6. tábla: A gyermekes családokban élők legmagasabb iskolai végzettsége (%)

	fő	%
kevesebb, mint 8 általános	43	4,3
8 általános	384	38,4
szakmunkásképző; szakképzés érettségi nélkül	241	24,1
érettségi	243	24,3
nem felsőfokú, technikum	18	1,8
felsőfok	71	7,1
összesen	1000	100

4. Anyagi helyzet

A gyermekes családok szegénysége megragadható mind objektív, mind szubjektív mutatókkal. A Háztartás kérdőívben mindkettőt mértük. Az objektív mutatókkal (1) elsősorban azt térképeztük fel, hogy milyen a családok jövedelmi helyzete, valamint milyen kiadásokra van elegendő pénzük a családoknak, ill. melyek azok a szükségletek, amelyeket inkább háttérbe szorítanak. A szubjektív mutatók arról árulkodnak, hogy miként vélekednek a megkérdezettek saját helyzetükről (2).

(1)

A kistérségben élő családok jövedelmi helyzetéről az adatok hiányossága miatt nem tudunk pontos következtetéseket levonni, ugyanakkor sokat elárul a családok helyzetéről, hogy a háztartások 26%-ában egyáltalán nincs kereső (sem alkalmi, sem főállású). Szintén meg lehetett állapítani, hogy a családok jövedelmeiben óriási különbségek voltak. A jövedelmek a

párezer forinttól egészen a többmilliósig terjedtek. Ez a polarizáltság nem idegen az országos helyzettől. Mivel ezekkel a kérdésekkel nem kaptunk megfelelő válaszokat, további célzott kérdéseket tettünk fel.

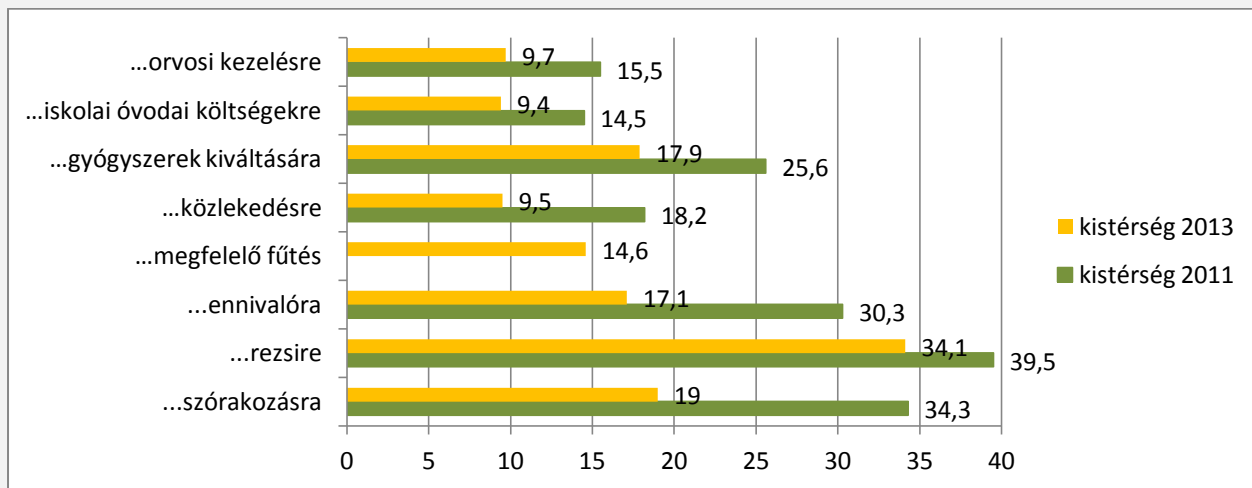
A családok 76%-a számolt be hó végi pénzzavarról. Ugyanakkor a családok 33%-a nyilatkozott úgy, hogy nagyobb összegű kiadást saját erőből tudnának fedezni. Országosan ez az adat a gyermekes háztartások körében mindössze 21%, míg a gyermekteleneknél 31%.⁷

A gyermekes családok nagy hányadát érintő szegénység a különböző típusú szükségletek kielégítetlenségének mértékében is megragadható. Vizsgálatunk során nemcsak a számlák kielégítésére fókuszáltunk, hanem más fontos mutatókat is mértünk.

Az adatok azt mutatják, hogy a megkérdezett családok több mint harmadának a rezsi kifizetésére sem jut már elegendő pénzük, s közel egyötödében pedig az élelem megvásárlása is gyakran gondot okoz. Orvosi kezelésre és gyógyszerek kiváltására szintén gyakran nincs elegendő pénzük a kérdezetteknek, ami gyermekes családok esetében különösen fontos lehet, ahogyan ezt a gyermekek egészségi állapota fejezetben részleteztük. Ugyanakkor meg kell említeni, hogy a szükségletek kielégítése javulást mutat a 2011-es felmérés eredményeihez viszonyítva, bár nem zárható ki, hogy ez legalábbis részben a kiegyensúlyozottabb település minta következménye. A korábbihoz képest a családoknál fele annyian számoltak be arról, hogy nem jut elegendő pénzük ennivalóra, ugyanakkor a rezsiköltségek fedezése továbbra is komoly problémája a kistérségben élő családoknak.

Szórakozás tekintetében szintén magas azok aránya, akiknek nem jut elegendő pénzük erre, ugyanakkor figyelembe kell venni, hogy a családok ötöde eleve úgy nyilatkozott, hogy ők sohasem költenek ilyesmire. Hasonló a helyzet a közlekedési kiadásokkal, ahol a kérdezettek 5 %-ának nincs ilyen kiadása. Meglepő volt azok magas aránya, akik úgy nyilatkoztak, hogy nincsenek iskolai vagy óvodai kiadásaik, de ahogy majd láthatjuk, magas azon családok aránya, akik természetbeni juttatásként kapnak tankönyvtámogatást (9. tábla).

⁷ Magyar Statisztikai Zsebkönyv, 2012. KSH 2013.

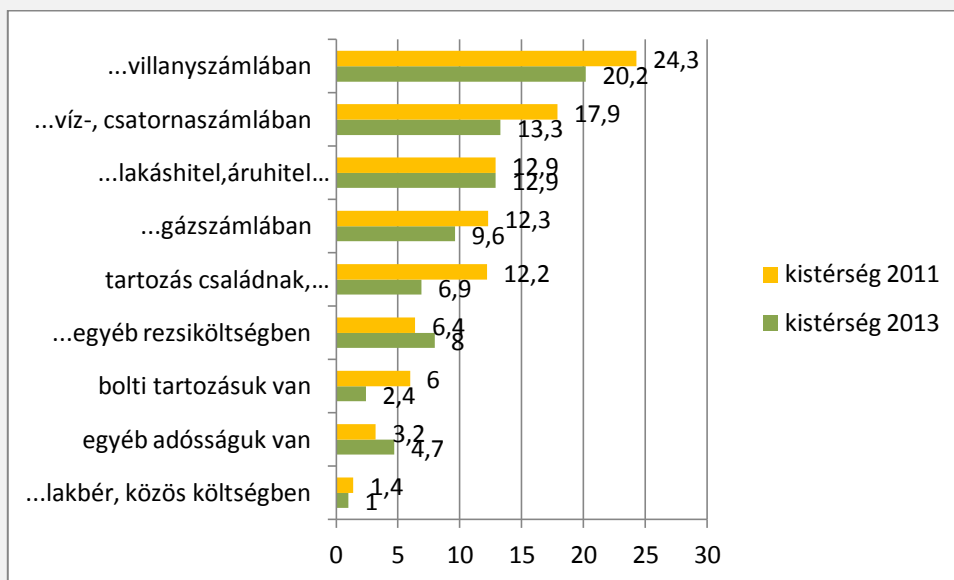
2. ábra: A háztartások néhány alapvető szükségletének kielégítetlensége (%)

Összességében elmondható, hogy több tételben is komoly elmaradásai vannak a kistérségi családoknak. A megkérdezett háztartások felének van valamilyen tartozása, melynek összege 5000 Ft-tól 6.000.000-ig terjed. A tartozások átlagosan 310.000 Ft-ra rúgnak, de az adósok felénél az elmaradás nem éri el a 200.000 Ft-ot. A legtöbbeknek a hiteltörlesztés mellett még a lakás villanyszámlájának kiegyenlítése okoz problémát (20%). 13% azon háztartások aránya, amelyeknek elmaradásuk van lakáshitel, vagy áruhitel törlesztésükben. Magas azon családok aránya, akik azt nyilatkozták, hogy barátaiknak és rokonaiknak tartoznak, valamint több mint 2%-nak van bolti elmaradása is. Növekedett az egyéb rezsitartozás, valamint az egyéb tartozások mértéke is (3. ábra). Érdeemes megjegyezni, hogy minden kategóriánál magas volt azon háztartások aránya, akik úgy nyilatkoztak, hogy nincsenek is ilyen jellegű költségeik (ez fontos akkor, amikor a lakbér, vagy a hiteltartozásokat vizsgáljuk, valamint annak megállapításánál, hogy hol van vezetékes víz, illetve gázellátás.)

A tartozás sok esetben már oda is elvezetett, hogy a villanyt ki kellett kapcsolni, a családok 9%-ánál fordult elő és több mint 5%-nál a kérdés időpontjában is ki volt kapcsolva az áram. A víz

és gáz kikapcsolása jelentett még gondot a családoknál, 4% körül van azon háztartások aránya, ahol elmaradás miatt már kapcsolták ki a szolgáltatást.

3. ábra: Eladósodás mértéke a gyermekes háztartások között (%)

A megkérdezettek 9%-a érzi úgy, hogy – az eladósodás következtében – elvesztheti a jelenlegi lakását.

Más módszertannal végzett, de mégis az összehasonlítás szempontjából fontos vizsgálat, amelyet a KSH végzett és a Magyar Statisztikai Zsebkönyv, 2012-es kiadványában jelentetett meg, amely azt mutatta, hogy országos szinten a gyermekes családok körében nagyjából kétszer olyan magas az aránya azoknak, akik nem tudják időben befizetni a közüzemi díjakat, valamint más kiadásokat fedezni, mint ahol nincs kiskorú eltartott. Minél több gyermek él a családban, annál kevésbé voltak képesek a számlák időben történő kielégítésére⁸.

(2)

A szegénység érzete, megélése szintén sokat elárul a családok helyzetéről. A kérdezett családok nagy része (32%) úgy érzi, hogy beosztással jól kijönnek, de mindössze körülbelül 3%-uk gondolja, hogy gondok nélkül élnek. 17 %-uk számolt be arról, hogy hónapról hónapra élnek.

⁸ Magyar Statisztikai Zsebkönyv, 2012. KSH 2013.

Ugyanakkor nem magas azon válaszolók aránya sem, akik úgy ítélték meg, hogy nélkülöznek (5%). Az országos arányokkal történő összehasonlításból az tűnik ki, hogy a kistérség pozitívabban látja saját helyzetét. Feleannyian nyilatkozták csak, hogy nélkülözések között élnek, míg több mint másfélszerese azon háztartások száma, akik úgy vélekednek, hogy beosztással jól kijönnek (7. tábla).

7. tábla: Hogy érzi, Önök anyagilag...? (%)

	országos ⁹	kistérség
...gondok nélkül élnek	1,6	3,3
...beosztással jól kijönnek	23,3	32,2
...éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből	40,5	42,4
...hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak	25,6	17,1
...nélkülözések között élnek	9	4,9
Összesen	100,0	100

A vázolt anyagi gondok ellenére a családok többsége nem tartja magát teljes mértékben szegénynek (sőt több mint 28% nem sorolná magát a szegények csoportjába). Ugyanakkor 62% gondolja családját bizonyos mértékben szegénynek (8. tábla).

A válaszadók több mint fele (54%) érzi úgy, hogy 3 évvel korábban családjával jobban élt (34% szerint ugyanolyan a helyzetük, mint korábban). Jövőképük inkább negatív, hiszen 39% szerint családja helyzete 3 év múlva rosszabb lesz, míg mindössze a kérdezettek kevesebb mint harmada látja optimistán a jövőt. Más kistérségekben a kérdezettek ennél sokkal pesszimistábban álltak a jövőbeni kilátásaikhoz.

⁹ TÁRKI Háztartásmonitor 2012 adatai alapján

8. tábla: Ön mit mondana a szegénységről: jelenleg Önök...? (%)

	2011	2013
teljes mértékben szegények,	14,7	9,4
bizonyos értelemben szegények	61,2	61,9
nem szegények	24,1	28,7
összesen	100,0	100,0

A szegénység enyhítésében nagy szerepe van a családok által gyakran kapott természetbeni juttatásoknak, melynek számos formáját kaphatják/igényelhetik a családok. A természetbeni ellátások közül legtöbbször a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesültek (59%-uknak elengedik a tankönyv és gyermekintézmény térítési díját), valamint kiemelkedően magas azok aránya, akik vagy a szociális földprogram, vagy a „Minden gyerek lakjon jól!” elnevezésű kezdeményezés keretében kisállathoz vagy vetőmaghoz jutottak (53%). Élelmiszert illetve tüzelőt a családok több mint fele kapott az elmúlt évben, közgyógyellátásban 22%-uk részesült (9. tábla).

Szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás tekintetében a családsegítő illetve a gyermekjóléti szolgálat segítségét a kérdezetek mindössze 9%-a vette igénybe, a szociális étkeztetést ugyanakkor 38%-nyian (az első csökkenést, míg a második típus némi emelkedést mutat 2011-hez képest).

A fogyatékosokat támogató szolgálatot gyakorlatilag senki sem vette igénybe a családok közül, hasonlóan alacsony az adósságkezelési szolgáltatást igénybevevők száma is. Ezek az arányok nem mutattak változást a korábbi 2011-es vizsgálatához képest.

9. tábla: Milyen természetbeni ellátásokban részesültek az elmúlt 12 hónapban? (%)

természetbeni juttatás	kapott
tankönyv, gyerekintézmény térítési díja	59,1
szociális étkeztetés	38,3
élelmiszer, tüzelő juttatás	51,4
közgyógyellátás	21,5
családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálattól	9,2
fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	1,9
adósságkezelési szolgáltatás	1,9
kisállat, vetőmag-földprogram v. Minden gyerek lakjon jól! programok keretében	53,4

5. Lakáshelyzet

A bérlakások aránya Magyarországon igen alacsony, a gyermeket nevelő családoknak országosan 93%-a saját tulajdonú lakásban él. A kistérségben közel azonos a tulajdonosi jogcímen a lakásban élők aránya (92%), míg a kérdezetteknek alig több mint 1%-a lakik önkormányzattól bérlet lakásokban (ugyanennyien laknak mástól bérlet lakásban) és 5% él más jogcímen lakásában, mint például szolgálati lakás, vagy szívességi ingatlanhasználat.

A lakások felszereltsége jelentős eltérést mutat az országos átlagokhoz képest, minden jellemző kapcsán sokkal rosszabbak a mutatók. Elsősorban a WC, valamint a vezetékes víz hiánya a jellemző. Az országos jellemzőkhöz képest a fürdőszobával való ellátottság is nagy eltéréseket mutat (a kistérségi hiány több mint kétszerese az országosénak) a vezetékes víz és WC tekintetében a helyzet még rosszabb. Több mint háromszorosa az országos átlagnak azon

háztartások száma a kistérségben, ahol nincs vezetékes víz, valamint hasonló azon lakások aránya, ahol nincs vízőblítéses WC (10. tábla). A korábbi felmérés adataihoz képest azt láthatjuk, hogy minden felszereltség tekintetében némi romlás volt tapasztalható a kistérségben. A legnagyobb különbséget a korábban mértékhez képest a vízőblítéses WC, valamint a vezetékes víznél tapasztalhattuk. Az emelkedés részben annak is betudható, hogy a tartozások miatt számos családnál kikapcsolták a vizet.

10. tábla: A gyermekes háztartások lakásainak főbb jellemzői (az összes lakás %-ában)

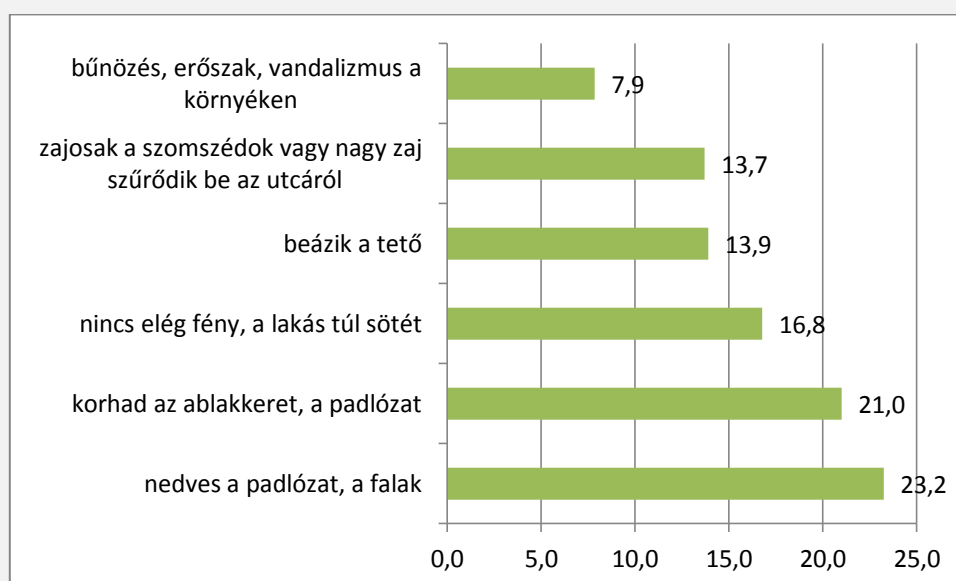
	országos	kistérség	
	2012 ¹⁰	2011	2013
bérlakás	6,8	2	2,6
nincs fürdőszoba	2,5	4	5,1
nincs vezetékes víz	2,3	3,8	7,4
nincs WC	2,5	4,4	7

A rossz lakókörnyezetet további, a lakás állapotára vonatkozó kérdésekkel is vizsgáltuk (4. ábra). A kérdezettek körülbelül hatoda panaszkodott arra, hogy beázik a tető. A legnagyobb gondot a kistérségben a nedves a padlózat, vagy a falak okozzák, erre panaszkodtak leginkább a megkérdezettek. A kérdezett családok 21%-ánál jellemző, hogy korhadnak az ablakkeretek, vagy a padlózat, a megkérdezett háztartások 17%-a érzi úgy, hogy lakása nem elég világos. A kérdezők válaszai alapján a meglátogatott háztartások közel egytizedénél nem biztonságos az épület vagy az udvar a gyerekek számára.

¹⁰ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

A lakás, ház környékére vonatkozóan a válaszadók 8%-a jelezte, hogy jellemző a bűnözés és vandalizmus (ez az érték viszonylag alacsony a többi vizsgált térséghez képest), míg 14 %-uk vélte úgy, hogy zajos a környékük és a szomszédok (4. ábra).

4. ábra: A gyermekes háztartások lakásainak állapota (az összes lakás %-ában)

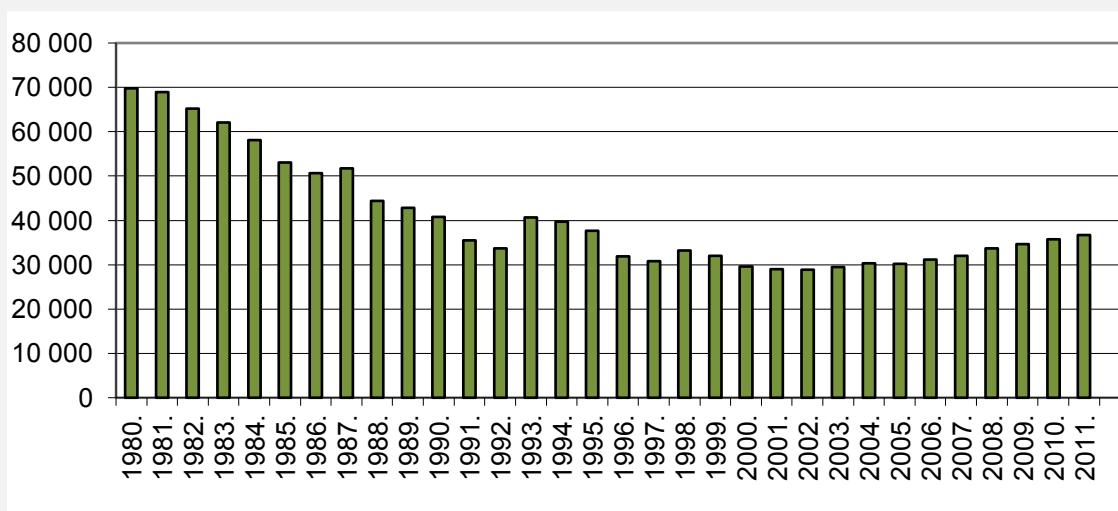
A Háztartás kérdőívben feltettünk nyitott kérdéseket is, amelyek a kérdezettek településére vonatkoztak. A kistérség több településén is kiemelték a lakhelyük nyugodt környezetét (Berkesz, Petneháza), utaltak azonban a rossz közbiztonságra is, elsősorban Ófehértón. Hivatkoztak arra, hogy a környék kiszámíthatósága és békessége, valamint arra, hogy a jó lakóközösség miatt biztonságban érzik gyermekeiket a településen.

6. Oktatás, nevelés

Bölcsőde

A 3 évnél fiatalabb gyermekek bölcsődei elhelyezésének lehetőségei a 80-as évek eleje óta folyamatosan csökkennek (5. ábra). 2011-ben Magyarországon 36 685 bölcsődei férőhely állt rendelkezésre. Országosan a gyerekek mintegy 22%-a járt bölcsődébe. A kistérségben adataink alapján ennél jóval kevesebben, a gyerekek mindössze 2,4 %-a járt bölcsődébe. A nyitott kérdések során többen is kifogásolták, hogy nincs számukra elérhető bölcsőde.

5. ábra: A bölcsődei férőhelyek számának alakulása Magyarországon 1980-2011 között

Forrás: KSH STADAT

Óvoda

Az óvodába járás lehetőségei ennél jelentősen jobbak. Országosan a 3-5 éves korosztály 83%-a jár óvodába, a kistérségben ennél magasabb arányt regisztráltunk. 94%-nyian jelezték, hogy 3-5 éves gyermekük óvodába jár.

11. tábla: Az óvodakezdés életkora a 3-17 éves gyermekek között (%)

	országos ¹¹	kistérség	
	2012	2011	2013
2-3 éves	76,4	71,8	71,5
4 éves	19,1	17,9	18,4
5 éves	2,6	4,6	7
6 éves	0,4	1,2	0,3
nem jár	-	4,5	2,9
összesen	100	100	100

Ezek az adatok azt mutatják, hogy viszonylag alacsonynak mondható azon gyermekek aránya, akik 4 éves korukig nem kerülnek be az óvodai ellátórendszerbe, ugyanakkor ez az eredmény továbbra is kedvezőtlenebb, mint az országos átlag (3%) (11. tábla). A korábbi vizsgálathoz képest feltűnő, hogy megemelkedett az 5 évesen óvodát kezdő gyermekek aránya, ugyanakkor csökkent a 6 évesen kezdőké. A gyermekek 97%-át felvették akkor óvodába, amikor a szülők azt kérték.

A szülők óvodákkal kapcsolatos véleményét mind zárt, mind nyitott kérdésekkel vizsgáltuk a Gyermek kérdőívben. Az óvónőkről jó véleménnyel vannak a szülők, mindössze 3 %-uk nem értett egyet a „Jók az óvónők” kijelentéssel. Ugyanakkor már kétszer annyian kifogásolták, hogy az óvodában nem veszik figyelembe a gyermekek igényeit és hasonlóan nyilatkoztak arról, hogy nem kezelik a szülőket partnerként. Mindezzel együtt a szülők nem elégedetlenek az óvodák teljesítményével, hiszen 98%-uk szerint jól fejlődik a gyermek. Hasonlóan pozitívan vélekednek az óvodák felszereltségéről, valamint a bútorzatáról, ugyanakkor sokan gondolják úgy, hogy a csoportok túlszűfoltak (32%). A gyerekközösséget kifejezetten pozitívan ítélték meg a szülők, azonban többen helytelenítették, hogy sok az erőszakos és verekedő gyerek (12. tábla). A szülők nagyobb része azzal ért egyet, hogy a roma és a nem roma gyermekek egy csoportban legyenek.

¹¹ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

12. tábla: Az óvodákról alkotott vélemény (%)

	egyáltalán nem jellemző	inkább nem jellemző	inkább jellemző	nagyon jellemző
Jók az óvónők.	0	3,4	25,2	71,4
Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	0,8	8,1	22,6	68,5
Partnernek tekintik a szülőket.	2,9	8,1	21,6	67,5
A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe	3,8	4,7	24,7	66,7
Jó a gyerekközösség.	0,8	7,0	29,8	62,4
A gyerek jól fejlődik.	0	1,7	24,4	73,9
Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő.	0	6,9	19,1	74,0
Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	0	6,9	18,3	74,8
Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	30,0	34,9	30,0	5,1
Túlzsúfoltak a csoportok.	48,5	19,6	19,2	12,7

A nyitott kérdések alapján szintén elmondható, hogy pozitívan vélekedtek az óvodákról, ill. az óvodákban történő fejlesztésekről. Számos szülő kiemelte az óvónők kedvességét és gyerekcentrikusságát. Ugyanakkor többen gondolták úgy, hogy további szakemberekre lenne szüksége az intézményeknek. Sokan említették pozitívként a programok sokszínűségét. A felszereltségről (játékok és környezet) és a hiányzó különórákról merültek fel kifogások. Pozitívként emelték ki, hogy a gyermekek megtanulják az iskolához szükséges ismereteket.

Iskola

A gyermekek iskolakezdésének életkora országosan egyre későbbre tolódik, 1990-ben a 7 évesen iskolába kerülő gyerekek aránya még kb. tíz százalék volt, 2000-re meghaladta a harminc százalékot; mára arányuk (adataink szerint) meghaladja az ötven százalékot. A késői iskolakezdés – főként a tankötelezettség életkorának csökkentése mellett rontja az általános iskola befejezésének esélyeit a hátrányos helyzetű gyermekek esetében. A késői iskolakezdés a kistérségben az országosnak megfelelő arányokat képezi le: a 7 évesen és később iskolába kerülő gyerekek aránya 54%. A 7 évesen és később iskolába kerülő gyerekek 4%-a iskolaéretlenség miatt marad tovább az óvodában (13. tábla).

13. tábla: Iskolai kudarcok előfordulása az iskolás gyermekek között a kistérségben (%)

	2011	2013
Járt-e kisegítő, felzárkóztató osztályba?	6,4	1,8
Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?	0,2	1,2
Ismételt-e évet az általános iskolában?	8,3	3,5

Az óvodákhoz hasonlóan az általános iskolákról is elsősorban pozitívan nyilatkoztak a szülők. Az iskoláról alkotott szülői véleményeket az óvodához hasonlóan mind zárt, mind nyitott kérdésekkel vizsgáltuk. A zárt kérdések alapján megállapítható, hogy amit a szülők leginkább problémának vélnek, az az iskolákban jelenlévő erőszak. Az adatok alapján a szülők 43%-a egyetért azzal a kijelentéssel, miszerint „Sok az erőszakos, verekedő gyerek”. Minden tizedik válaszadó arra is panaszkodott, hogy drog- vagy alkoholprobléma van az iskolában (14. tábla).

14. tábla: Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás

	gyerek	%
nagyon jellemző	19	3,8
inkább jellemző	32	6,3
inkább nem jellemző	73	14,5
egyáltalán nem jellemző	358	71,3
összesen	502	100,0

A szülők tizede volt negatív véleménnyel a pedagógusokról. Több családnál gondot jelentett, hogy nem kapcsolódhatnak be az iskolai programok szervezésébe, valamint a tanárok nem tekintik partnernek a szülőket. Az óvodákhoz hasonlóan, kevesen kifogásolták az iskola felszereltségét, bútorzatát (közel 70% szerint teljesen igazak ezek az állítások: „Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő”; „Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.”). Ugyanakkor a szülők magas aránya - 17%-a - szerint túlszűfoltak az osztályok (15. tábla).

15. tábla: Az iskolával kapcsolatos negatív szülői vélemények előfordulása (%)

	egyáltalán nem igaz	inkább nem igaz	inkább igaz	teljesen igaz
Jók a pedagógusok.	0,7	10,6	29,7	55,2
Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	2,2	16,0	24,7	53,4
Partnernek tekintik a szülőket.	1,9	9,4	25,0	59,3

A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába	4,5	9,3	23,5	58,1
Jó a gyerekközösség	2,5	10,5	25,1	58,7
A gyerek jól fejlődik.	0,7	5,5	23,0	68,5
Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő	0,9	5,1	27,3	64,1
Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	0,2	2,8	24,2	69,1
Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	29,9	23,7	22,0	21,3
Túlszűfoltak az osztályok.	56,5	23,9	10,2	6,6

A megkérdezetteknek közel 30%-a ellenzi, hogy a roma és nem roma diákok egy iskolába járjanak. Baktalórántháza kapcsán a nyitott kérdéseknél többen utaltak ugyanakkor a szegregált oktatásra a település negatívumaként. A nyitott kérdések során is sok pozitívumot említettek a szülők, pozitívan nyilatkoztak a tanárokról és a programokról, valamint arról, hogy jól fejlődnek a gyerekeik. Ugyanakkor hiányolták a szülők a külön sportolási lehetőségeket, különórát, valamint kifogásolták az iskola rossz állapotát, a felszereltség minőségét. A legtöbb kifogás az óvodákhoz hasonlóan az infrastruktúrára érkezett.

A szülőknek az iskolákkal illetve a gyermekeikkel kapcsolatos elvárásai igen komolyak, hiszen sokan azt várják/szeretnék, hogy gyermekük az oktatási rendszerben minél tovább haladjon. A magasabb végzettséget remélő szülők aránya emelkedett a 2011-es kérdezés óta. A megkérdezett szülők 44 % gondolta, hogy gyermeke felsőfokú végzettséget szerez majd, azok aránya, akik úgy vélekedtek, hogy legfeljebb 8 osztályt végez majd a gyermekük, közel 2 % volt (16. tábla).

16. tábla Mit gondol, gyermeke milyen iskolai végzettséghez juthat majd? (%)

	2011	2013
legfeljebb 8 osztály	3,1	1,8
szakiskola	14,7	9,0
szakközépiskola	21,2	15,6
gimnázium	16,5	21,7
felsőfok	44,6	43,6
összesen	100,0	100,0

7. A gyermekek szükségleteinek kielégítettsége

Az anyagi helyzet csak általánosságban határozza meg, hogy a család mennyire képes a gyermekek számára fontos szükségletek biztosítására. Gyakran előfordul ugyanis, hogy a gyermekek szükségleteinek kielégítését másnál sokkal előrébb helyezik a családok¹². A szülők a háztartási gazdálkodáson belüli preferenciái azonban – a források szűkössége mellett – bizonyos gyermeki szükségletek kielégítését fontosabbnak, másokat halaszthatónak vagy kevésbé fontosnak ítélik meg (17. tábla). Más életkori országos mintán (0-15 év) a kérdőívünkben szereplő bizonyos tételeket szintén lekérdeztek 2009-ben¹³, melynek eredményei bizonyos hasonlóságokat, de ugyanakkor különbségeket is mutatnak a kistérségben 2013-ban tapasztaltakkal.

¹²További információ a gyermeki szükségletekről: Danis Ildikó (2010): A fejlődés-lélektani perspektíva: gyermeki szükségletek. In Surányi Éva- Danis Ildikó- Herczog Mária (szerk.): Családpolitika más-más szemmel. Budapest: Gazdasági és Szociális Tanács, 102-137.;
Bargain, O.-Donni, O.-Kwenda, P (2011): Intrahousehold Distribution and Child Poverty: Theory and Evidence from Côte d'Ivoire. Working Papers. Human Capital and Economic Opportunity Working Group Economic Research Center University of Chicago <http://ftp.iza.org/dp6029.pdf>

¹³ EU-SILC 2009 adataiból

17. tábla: Kielégítetlen gyermek-szükségletek aránya a kistérségben (%)

<i>Biológiai alapszükségletek (táplálkozás, ruházat)</i>	2011	2013
a hétköznapi napi három étkezés	1,2	1,8
hétvégén napi három étkezés	1,1	0,6
két pár megfelelő cipő	4,1	3,6
újonnan vásárolt (nem használt) ruha ¹⁴	1,2	10,4
meleg téli felsőruha	1,5	1,5

<i>Szocializációs alapszükségletek</i>	2011	2013
külön fekhely	7,6	5,9
kültéri játékok	6,7	8
beltéri játékok	6,7	4,7
életkoruknak megfelelő könyv	7,6	14,6

<i>Tanulási feltételek</i>	2011	2013
megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	7,4	3
íróasztal	16,7	7,2
minden, az iskola által elvárt felszerelés	8,4	1,6
szótár	28,7	21

<i>Minőségi táplálkozás</i>	2011	2013
legalább naponta egyszer hús, húskészítmény	8,1	8,8
naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	14,2	8,6
különleges események megünneplése	10,4	10,4

¹⁴ A korábbi kérdőívben ünneplőruha szerepelt, emiatt is lehet eltérés az adatokban

Társas kapcsolatok	2011	2013
baráti köre rendszeres meghívása közös játszás	32,7	26
rendszeres sportolási lehetőség (tanórán kívül)	26,6	14,3
fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel	26,1	20,9

„Luxus” szükségletek	2011	2013
évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	72,9	70,4
fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás)	82,5	69
zsebpénz	46	32,9

A gyermekek biológiai alapszükségeit (táplálkozás, ruházkodás) a családok 96-100%-a képes biztosítani. Ez hasonló a 2009-es országos adatokhoz, hiszen a táplálkozási szükségletek a kérdezettek 99%-ánál ott is kielégítettek voltak.¹⁵ Az új ruha biztosítása azonban már több családnál gondot jelent.

A kérdezettek többsége (66%) igénybe veszi az iskolai étkeztetést az iskolaévben, ugyanakkor nyáron kevesen. A kérdezett családok háromnegyede nem fizet semmit az iskolai étkeztetésért, negyed annyian az összeg egy részét fizetik, míg a fele pedig a teljes összeget. 2009-ben sokkal magasabb volt országosan azon gyerekek aránya, akiknek nem volt biztosított az új ruha (22%), valamint a két pár megfelelő cipő (5%).¹⁶

¹⁵ EU-SILC 2009 adataiból

¹⁶ EU-SILC 2009 adataiból

Az iskolai/óvodai étkeztetés nemcsak az étkezések számának biztosításában, hanem a gyermekek megfelelő, minőségi táplálkozásában, azaz a hús-, zöldség- és gyümölcsfogyasztás biztosításában is fontos szerephez juthat, hiszen az okoz nagyobb nehézséget a családoknak, hogy a gyermek megfelelő mennyiségben jusson hozzá ezekhez (a gyerekek 8-9%-ánál hiányzik). Összehasonlításképpen a kistérség jó helyzetben van a 2009-es országos adatokhoz képest, hiszen ott a gyerekek 13%-a nem jutott hozzá húshoz, míg 17%-uk friss zöldséghez vagy gyümölcshöz.¹⁷ A 2011-es kistérségi felmérésben is magasabb volt a minőségi táplálkozást nélkülöző gyerekek aránya.

A gyermekek fejlődését alapvetően meghatározó szocializációs alapszükségleteket és kulturális szükségleteket is – valamilyen szinten – biztosítani tudják a családok. Míg a megfelelő kül- és beltéri játékokat „csak” a családok 5-8%-a nem képes megadni gyermekei számára, addig lényegesen magasabb és növekvő arányban (15%) vannak az olyan családok, ahol a gyerekeknek nincs az életkoruknak megfelelő könyvük. Azon családok közül viszont, akik biztosítani tudják a könyveket, a kérdezettek harmadának 20-nál több könyve is van. A táplálkozási szükségletekhez hasonlóan a 2009-es országos adatokhoz viszonyítva a Baktalórántházai kistérség mintánkba került gyermekei jobb helyzetben vannak, hiszen országosan több mint háromszorosa azon családok aránya, akik nem tudják gyermeküknek biztosítani a megfelelő kül-/beltéri játékokat (18 illetve 13%). Kicsivel alacsonyabb azon gyerekek száma azonban, akiknek nincsenek megfelelő könyveik.¹⁸

Viszonylag magas azon gyerekek aránya (42%), akik a szülők elmondása szerint legalább hetente olvasnak kedvtelésből. Az iskolai sikerességhez szükséges alapvető tényezők biztosítása is jobb mint az országos átlag, „csak” a családok 3-7%-ánál nem áll a gyerek rendelkezésére íróasztal, vagy megfelelő hely a tanulásra.

A társadalmi szocializáció szempontjából fontos szükségletek biztosítása a kistérségben hátrébb sorolódik a szükségletkielégítés rangsorában. A fizetős iskolai kirándulásokon való részvételt a családok egyötöde nem tudja biztosítani. Hasonló arányokat tapasztalhatunk a

¹⁷ EU-SILC 2009 adataiból

¹⁸ EU-SILC 2009 adataiból

rendszeres sportolási lehetőségek kérdezésekor. Sokkal magasabb azonban azoknak a családoknak az aránya, akiknek gondot jelent, hogy megengedjék maguknak gyermekük baráti körének rendszeres meghívását (26%). A társas kapcsolatok vizsgálatánál a 2009-es országos és kistérségi adatok szinte azonosak.

Míg a szótár, valamint a zsebpénz biztosítása az előzőekhez képest nem mutat kiemelkedő hiányt, addig az üdülés és a fizetett különórák a családok többségében „luxus szükségletnek” számítanak.

A szükségletek kielégítése mellett a gyermeki fejlődéshez elengedhetetlen a családi körben közösen eltöltött idő. A kérdezett családok döntő többségében (90%-ában) a család együtt, azaz a gyermek/gyermekek mindkét szülővel közösen étkezik, legtöbbször minden nap, de legalább egy héten többször. Viszonylag magas azok aránya, akik saját bevallásuk szerint naponta, vagy kétnaponta olvasnak vagy mondanak mesét gyermeküknek (66%). A kérdezett családok gyerekeinek több mint 70% néz rendszeresen TV-t. A családok közel háromnegyede megbeszéli a televízióban látottakat gyermekükkel. Kevesen tudnak azonban közös, nem iskolai kulturális programot szervezni a gyermekeknek.

Az internet és a számítógép mára szinte elengedhetetlen része az életnek, a gyermekek iskolai fejlődése szempontjából is kiemelkedően fontos. Számos tanulmány mutatta ki, hogy nagy hátrányokkal indulnak azok, akik nem jártasak a számítógép valamint az internet világában¹⁹. Éppen emiatt kaptak a programokban kiemelt szerepet az infópontok. A gyerekek többsége használ számítógépet (87%), legtöbbször az iskolában és otthon. Szintén sokan, de már kevesebben (81%) használnak internetet, elsősorban iskolában, otthon vagy barátoknál. A megkérdezettek közül az internetezők 6%-a használja rendszeresen a kistérségi infópontokat.

Mivel sokan azt kifogásolják a településekkel kapcsolatban, hogy a gyerekeknek nincs szórakozási lehetőségük, megkérdeztük a szülőket, mit gondolnak arról, hogy gyermekeik mivel töltik szabadidejüket (18. tábla). A szülők véleménye azt tükrözi, hogy a gyerekeknek van

¹⁹ Bővebben a témáról: Darvas Ágnes – Tausz Katalin (2003): Gyermekszegénység és társadalmi kirekesztődés. (első változat): Budapest. A Nemzeti Család- és Szociálpolitikai Intézet Folyóirata III. (1): pp. 2-10. (2004): www.szmm.gov.hu/download.php?ctag=download&docID=258

szabadidejük és azt hasznosan töltik el, nem lődörögnek, nem kocsmáznak. Figyelembe kell ugyanakkor azt is venni, hogy a szülők gyakran nem rendelkeznek teljes információval arról, mit is csinálnak gyerekeik. A válaszokból kitűnik azonban, hogy a rendszeres sportolás és a szervezett rendezvényeken való részvétel már sokkal problematikusabb, ami a korábban bemutatott adatokon is látszott.

18. tábla: Jellemzően mivel töltik szabadidejüket a gyerekek (%)

	egyáltalán nem jellemző	inkább nem jellemző	inkább jellemző	teljesen jellemző
Mennyire jellemző-tv-t néz?	2,8	19,2	40,6	37,4
Mennyire jellemző-számítógépezik?	10,2	15,6	30,6	43,5
Mennyire jellemző - otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)?	9,6	10,3	35,9	44,2
Mennyire jellemző - szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)?	4,3	13,8	33,4	48,5
Mennyire jellemző - szervezett programon vesz részt?	18,6	21,7	27,5	32,2
Mennyire jellemző - sportol, kirándul?	14,5	15,5	30,0	40,1
Mennyire jellemző - barátaival, haverjaival találkozik?	9,6	11,8	29,9	48,6
Mennyire jellemző - presszóba, bárba, kocsmába jár?	91,4	5,3	2,9	0,4
Mennyire jellemző - csavarog, lődörög?	86,3	4,9	5,1	3,7
Mennyire jellemző - egyáltalán nincs szabadideje?	82,2	9,9	4,4	3,4

Mennyire jellemző - semmit sem csinál?	81,4	13,3	3,8	1,4
Mennyire jellemző - egyéb tevékenységet végez?	55,9	10,5	20,6	12,9

8. Egészség

A rossz anyagi körülmények gyakran hozzájárulnak a gyermekek betegségeinek kialakulásához, valamint a késői diagnosztizálásához. A korai életkorban nem megfelelően kezelt betegségek, valamint az egészségmegőrzési hiányosságok a későbbi életszakaszokban is nagy gondot jelenthetnek. Különösen magas azoknak a kockázata, akik szegénységben nőnek fel, valamint később is szegények.

Számos tanulmány figyelmeztet arra, hogy a szegénységben élőknel többszöröse annak a kockázata, hogy rossz egészségi állapotúak legyenek, így az életkilátásaik is sokkal alacsonyabbak²⁰. A felmérés során számos jellemzően gyermekbetegségre kérdeztünk rá.

Számos betegség visszavezethető a magzat méhen belüli fejlődésére, az alacsony születési súly pedig nagyobb eséllyel vezet egyes felnőttkori betegségek kifejlődéséhez. Szintén számos tanulmány foglalkozott már azzal, hogy a szegénységben élő terhes anyák milyen fokozott károsító körülményeknek lehetnek kitéve, amelyek a magzat fejlődését negatívan befolyásolhatják (ilyen többek között a fokozott stressz, alacsony tápértékű és egészségtelen étkezés, vagy a nehéz fizikai munkának köszönhető fokozott terhelés)²¹.

Országosan átlagosan minden tizedik gyerek születik alacsony, 2500 grammnál kisebb súllyal. A kistérségben is hasonló arányokat tapasztaltunk. A mintában szereplő gyerekek legnagyobb része 3 és 4 kg közötti súllyal született.

²⁰ Bővebben: Babusik Ferenc (2004): Hozzáférési különbségek az egészségügyi alapellátásban I. Esély 15 (4): 71–99.; Babusik Ferenc (2004): Hozzáférési különbségek az egészségügyi alapellátásban II. Esély 15 (5): 54–82.

²¹ Bővebben: Black, Sandra E. – Devereux, Paul J. – Salvanes, Kjell G. (2005): From the cradle to the labor market? The effect of birth weight on adult outcomes. National Bureau of Economic Research.

<http://ftp.iza.org/dp1864.pdf>

Spencer, Nick (2010): Health Consequences of Poverty for Children. Published by End Child Poverty with the support of GMB.

http://www.endchildpoverty.org.uk/files/Health_consequences_of_Poverty_for_children.pdf

Országosan mindössze a kérdezettek 3%-a mondta gyermekét az átlagnál testileg és még kevesebben (2%) szellemileg fejletlenebbek. A kistérségben a szülők közül 1,6% érezte fejletlenebbnek gyermekét testileg az átlagnál és 2,3% nyilatkozta, hogy a többiekhez képest gyengébb szellemileg. Ennek ellenére a felsorolt betegségek közül a legtöbbször elmondható, hogy a kistérségben élő gyermekek egészségügyi állapota rosszabb, magasabbak a betegségek előfordulásának arányai (19. tábla). Éppen emiatt a kistérségi gyerekstratégiának mindenképpen érdemes reflektálnia erre a problémára.

19. tábla: Gyermekbetegségek aránya a kistérségben (%)

	országos ²²	kistérség
hallásprobléma	2,1	1,9
látásprobléma	6,8	17,5
egyéb tartós egészségügyi probléma	7,8	15,9

Egyes betegségek előfordulási gyakorisága megközelítőleg duplája a kistérségben az országos átlagnak. A látásproblémával rendelkező gyerekek 85%-ának a betegsége nem súlyos, szemüveggel jól látnak. A tartós egészségügyi problémák közül kiemelkedik az allergia és az asztma gyakorisága, amely sokszorososa az országos átlagnak (20. tábla). Ezek a betegségek gyakran a rossz lakókörülmények miatt alakulnak ki, különös gondot okozhatnak a nedves, penészes falak, amelyek nagy problémát jelentenek a kistérségi családoknak. Magas még a mozgásszervi megbetegedések aránya is.

²² TÁRKI Háztartásmonitor 2012

20. tábla: Tartós egészségügyi problémák aránya a kistérségben (%)

	országos²³	kistérség
allergia	2,4	8,7
asztma	1,7	5,3
keringési betegség	0,1	1,9
mozgásszervi rendellenesség	1	2,5
emésztőrendszeri betegség	0,7	1,1
idegrendszeri betegség	0,6	1,5
depresszió/pszichikai betegség	0,3	0,3
kóros soványság	0,1	0,3
kóros kövérség	-	0

Kiemelendő, hogy az iskola előtt fejlesztésben részvevő gyerekek aránya a kistérségben jóval magasabb (30%), mint az országos átlag (10%).

A szülőknek mindössze néhány százaléka mondta, hogy gyermeke rendszeresen, vagy alkalmanként dohányzik, vagy fogyaszt alkoholt (4 és 6%). Kérdéses azonban, hogy mennyire ismerik ténylegesen a gyermekek viselkedését a szülők, hiszen ennél jóval magasabb volt azon szülők aránya, akik szerint alkohol- vagy drogprobléma jellemző az iskolában.

9. Településsel, kistérséggel kapcsolatos vélemények

Bár minden településen akadtak kérdezettek, akik azt felelték, hogy semmilyen pozitívumot nem tudnak említeni a településsel kapcsolatban, számos olyan tényező is felmerült a kistérségben, amelyet a kérdezettek pozitívan ítélték meg. Az egyes települések pozitívumaiként elsősorban a helyben történő fejlesztéseket emelték ki, például játszóház, játszótér (Berkesz, Petneháza, Nyírkarász) vagy gyerekfelszerelés (Baktalórántháza). Szintén Baktalórántházán és Berkeszen merült fel, hogy jók a közösségi/gyerekekkel közös programok,

²³ TÁRKI Háztartásmonitor 2012

falunapok és sportprogramok. Több településen is felvetődött, hogy a gyerekprogramok szervezése kifejezetten pozitív.

A kistérség több településén is kiemelték a lakhelyük nyugodt voltát (elsősorban Berkesz és Petneháza), csak kevesen utaltak a rossz közbiztonságra. Hivatkoztak arra, hogy a környék kiszámíthatósága és békessége miatt biztonságban érzik gyermekeiket a településen.

Közös volt a kistérségi települések esetében, hogy egyik legfőbb negatívumként a fiatalok szórakozási lehetőségeinek hiányát emelték ki. Ahol kevés, vagy nem felújított a játszótér, ott ez többször is szóba került (pl. Baktalórántháza). A sportolási lehetőségek hiányára is többen panaszkodtak, de volt, aki a kulturális lehetőségeket hiányolta, valamint utaltak arra, hogy nem jó a könyvtár. Szinte minden településen panaszkodtak a rossz anyagi körülményekre, valamint a munkahelyek hiányára. Több vizsgált településen (Ófehértó, Nyírkércs) felmerültek a rossz közlekedési feltételek, utaltak az utak minőségére, a nagy távolságra, a buszok hiányára. Rossz közbiztonságra legtöbben Ófehértón panaszkodtak.

10. Gyerekszegénység elleni program

A kistérségben a kérdezettek fele hallott már arról, hogy a Baktalórántházai kistérség részt vesz az országos gyerekszegénység elleni programban. Ez mindenképpen a program jó kommunikációját jelzi. A különböző programelemek egyrészt a településeken élő gyerekeket, másrészt a gyermekes családok felnőtt tagjait célozzák meg. Azok közül, akik ismerik a projektet, a felnőtteknek 20%-a, a gyerekeiknek pedig 39%-a vett részt valamilyen programon, fejlesztésen (21. tábla).

21. tábla: Gyerekszegénység elleni program ismertsége a kistérségben (%)

Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a gyermekszegénység elleni programban?	50
Van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a gyerekesély programokban?	38,6
Van-e olyan más felnőtt, aki részt vett a gyerekesély programokban?	19,7

Biztos Kezdet gyerekházba – amely a 0-5 éves gyerekeket célozza – a mintába eső gyermekeknek mindössze 2%-a járt, azonban ők több-kevesebb rendszerességgel: általában havonta több alkalommal (42%) és több hónapon keresztül. Voltak azonban olyan családok is, amelyekből a gyerekek minden nap látogatták a gyerekházat.

Mellékletek

1. melléklet: A felmérés alapmegoszlásai

		háztartás	%
Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogy a pénzük?	igen	272	75,6%
	nem	88	24,4%
	összesen	359	100,0%

		háztartás	%
Hogy érzi, Önök anyagilag_	gondok nélkül élnek,	12	3,3%
	beosztással jól kijönnek,	117	32,2%
	éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből,	155	42,4%
	hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak, vagy	62	17,1%
	nélkülözések között élnek?	18	4,9%
	összesen	364	100,0%

		háztartás	%
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - villanyáramot?	igen	31	8,5
	nem	332	91,3
	összesen	364	100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - vizet?	igen	13	3,6
	nem	332	92,2
	összesen	360	100,0
Előfordult-e, hogy kikapcsolták - gázt?	igen	16	4,5
	nem	299	82,6
	összesen	362	100,0

		háztartás	%
Jelenleg ki van kapcsolva - villanyáram?	igen	1	6,4
	nem	17	93,6
	összesen	18	100,0
Jelenleg ki van kapcsolva - víz?	igen	4	49,9
	nem	4	50,1
	összesen	8	100,0
Jelenleg ki van kapcsolva - gáz?	igen	4	39,1
	nem	6	60,9
	összesen	10	100,0

		háztartás	%
Fenyeget-e annak veszélye, hogyan tartozás miatt elveszítik a lakást	igen	33	9,4%
	nem	320	90,6%
	összesen	354	100,0%

		háztartás	%
3 évvel ezelőtt Önök_	rosszabbul éltek,	46	12,6%
	alapvetően ugyanígy éltek	123	33,9%
	jobban éltek	194	53,5%
	összesen	363	100,0%

		háztartás	%
Hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?	javulni fog,	103	32,0%
	nem változik	94	29,3%
	romlani fog	124	38,7%
	összesen	321	100,0%

	nem engedhetik meg maguknak		egyéb ok		összesen	
Miért nem biztosított: két pár megfelelő cipő?	83,4	9	16,6	2	,0	0
Miért nem biztosított: a hétköznapi napi három étkezés?	57,5	4	42,5	3	,0	0
Miért nem biztosított: hétvégén napi három étkezés?	100,0	2	,0	0	,0	0
Miért nem biztosított: legalább naponta egyszer hús, húskészítmény?	57,2	19	42,8	14	,0	0
Miért nem biztosított: naponta friss zöldség és gyümölcs?	64,3	18	35,7	10	,0	0
Miért nem biztosított: meleg téli felsőruha?	100,0	5	,0	0	,0	0
Miért nem biztosított: külön fekhely?	64,6	7	35,4	4	,0	0
Miért nem biztosított: kültéri játékok?	42,7	11	57,3	15	,0	0
Miért nem biztosított: beltéri játékok?	46,5	8	53,5	9	,0	0
Miért nem biztosított: különleges események megünneplése?	68,9	24	31,1	11	,0	0
Miért nem biztosított: baráti köre rendszeres meghívása közös játszásra?	32,0	28	68,0	59	,0	0
Miért nem biztosított: évente legalább egy hét üdülés, nyaralás?	79,8	177	20,2	45	,0	0
Miért nincs: az életkorának megfelelő könyve?	22,2	8	77,8	27	,0	0
Miért nem biztosított: megfelelő hely tanulásra, házi feladat készítésére?	83,4	9	16,6	2	,0	0
Miért nem biztosított: íróasztal?	57,5	4	42,5	3	,0	0

Miért nem biztosított: minden, az iskola által elvárt felszerelés?	100,0	2	,0	0	,0	0
--	-------	---	----	---	----	---

	nem engedhetik meg maguknak		egyéb ok		összesen	
Miért nem biztosított: szótár?	25,9	20	74,1	56	100,0	76
Miért nem biztosított: rendszeres sportolási lehetőség (tanórán kívül)?	24,2	16	75,8	51	100,0	68
Miért nem biztosított: fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel?	59,1	54	40,9	37	100,0	91
Miért nem biztosított: fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás)?	38,0	116	62,0	189	100,0	305
Miért nem biztosított: zsebpénz?	32,3	48	67,7	101	100,0	149

		fő	%
A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?	igen	17	2,4%
	nem	666	97,6%
	összesen	683	100,0%

		fő	%
Hány éves korától járt bölcsődébe?	1	4	28,6%
	2	7	51,8%
	3	3	19,5%
	összesen	13	100,0%

		fő	%
Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?	2	1	0,2%
	3	11	1,8%
	4	2	0,3%
	5	2	0,3%
	6	265	44,7%
	7	241	40,7%
	jelenleg is óvodás	71	12,0%
	összesen	592	100,0

		fő	%
Hány éves korától járt a gyermek óvodába?	nem jár óvodába	18	2,9%
	2	17	2,8%
	3	427	68,7%
	4	114	18,4%
	5	44	7,0%
	6	2	0,3%
	összesen	622	100,0%

		fő	%
Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?	igen	582	97,3%
	nem	11	1,8%
	összesen	598	100,0%

		háztartás	%
Melyik jobb: ha az óvodában a roma és a nem roma gyerekek egy, vagy ha külön csoportba járnak?	ha egy csoportba járnak	42	75,1
	ha külön csoportba járnak	14	24,9
	összesen	56	100,0%

		igen	nem	összesen
Miért kezdte 7 évesen vagy később az iskolát? (több válasz lehet)	Év-vesztes volt	33,9	66,1	100,0
	Szülő kérése volt	11,4	88,6	100,0
	Iskolaéretlen volt	3,8	96,2	100,0
	Beteg volt	1,1	98,9	100,0
	Egyéb ok miatt	3,3	96,7	100,0

		gyerek	%
Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?	nagyon jellemző	133	26,8%
	inkább jellemző	113	22,7%
	inkább nem jellemző	166	33,4%
	egyáltalán nem jellemző	72	14,5%
	összesen	497	100,0%

		gyerek	%
Melyik jobb: ha az iskolában a roma és a nem roma gyerekek egy, vagy ha külön osztályba járnak?	ha egy osztályba járnak	313	63,4%
	ha külön osztályba járnak	148	29,9%
	összesen	495	100,0%

		gyerek	%
Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?	minden nap	114	22,1%
	hetente néhány alkalommal	151	29,4%
	havonta néhány alkalommal	97	18,8%
	évente néhány alkalommal	65	12,6%
	sohasem	88	17,1%
	összesen	515	100,0%

		gyerek	%
Volt-e a gyermek a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson?	igen	137	24,7%
	nem	418	75,3%
	összesen	555	100,0%

		gyerek	%
Meg szokták-e beszélni a gyermekkel a TV-ben látottakat?	igen	igen	423%
	nem	nem	130%
	nincs TV	nincs TV	1%
	összesen	554	100,0%
		gyerek	%
Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	igen	625	90,4%
	nem	66	9,6%
	összesen	691	100,0%

		gyerek	%
Milyen gyakran szokott a gyermek étkezni mindkét szülőjével?	minden nap	410	66,6%
	hetente többször	147	23,8%
	hetente egyszer	50	8,2%
	havonta egyszer	5	0,8%
	soha	4	0,6%
	összesen	616	100,0%

2. melléklet: A felmérés kérdőívei

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

A HÁZTARTÁSBAN ÉLŐ 0-17 ÉVES GYEREKEK SZÁMA

--	--

EBBEN A HÁZTARTÁSBAN HÁNY DARAB GYERMEKKÉRDŐÍV KÉSZÜLT?

--	--

Családok

Háztartás kérdőív

2013.

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem, azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.

Kérdező aláírása:

Kérdés kezdete:

2013. hónap nap óra perctől

AZ INTERJÚALANY KIVÁLASZTÁSA: Elsősorban a gyerek(ek) édes- vagy nevelőanyja, másodsorban az édes- vagy nevelőapja, harmadsorban az a felnőtt személy, aki a gyerekek gondozásáért elsősorban felel.

Javasolt bemutatkozás:

Jó napot kívánok! vagyok, a Egyetem hallgatója. A kistérség gyerekesély programja keretében kérdőíves felmérést végzünk a gyermekes családok körében. Kérem válaszoljon az alábbi kérdésekre!

HÁZTARTÁSTÁBLA KÓDJAI

KÉRDEZETTHEZ VALÓ VISZONY KÓDJAI: 01 – házastársa, élettársa 02 – saját vagy a házastárs, élettárs vér szerinti gyermeke 03 – nevelt, fogadott gyermeke 04 – szülője 05 – apósa, anyósa 06 – menyje, veje 07 – unokája 08 – más rokona 09 – nem rokon 99 – NEM TUDJA	CSALÁDI ÁLLAPOT KÓDJAI: NÖTLEN/HAJADON 01 – nőtlen, hajadon, nincs élettársa 02 – nőtlen, hajadon, élettárssal él HÁZAS 03 – házasság, házastárssal él 04 – házasság, élettárssal él 05 – házasság, de külön élnek, nincs élettársa ELVÁLT 06 – elvált, nincs élettársa 07 – elvált, élettárssal él ÖZVEGY 08 – özvegy, nincs élettársa 09 – özvegy, élettárssal él 99 – NEM TUDJA	LEGMAGASABB BEFEJEZETT ISKOLAI VÉGZETTSÉG KÓDJAI: 00 – általános iskolás korú, vagy még nem iskolás korú 01 – kevesebb, mint 8 általános 02 – 8 általános 03 – szakmunkásképző; szakképzés 04 – szakközépiskolai érettségi; szakképzést követő érettségi 05 – gimnáziumi érettségi 06 – érettségit követő, nem felsőfokú szakképzés, technikum 07 – felsőfokú szakképzés, felsőfokú technikum 08 – főiskola 09 – egyetem 99 – NEM TUDJA	JÁR-E KÓDJAI: 00 – nem jár 01 – bölcsőde 02 – óvoda 03 – általános iskola 04 – szakmunkásképző 05 – szakközépiskola 06 – gimnázium, 4 osztályos 07 – gimnázium, 5 osztályos 08 – gimnázium, 6 osztályos 09 – gimnázium, 8 osztályos 10 – technikum 11 – felsőfokú technikum 12 – főiskola 13 – egyetem 88 – egyéb 99 – NEM TUDJA	DOLGOZIK-E/DOLGOZOTT-E KÓDJAI: HA NYUGDÍJ MELLETT DOLGOZIK, DOLGOZÓNAK JELÖLD! A FŐMUNKÁRA VONATKOZÓAN VÁLASZOLJON! (FŐMUNKA: AMIT A KÉRDEZETT ANNAK TEKINT. HA BIZONYTALAN: AHOL A LEGTÖBB IDŐT TÖLTI) HA DOLGOZIK/DOLGOZOTT: 01 – alkalmazott 02 – vállalkozó, önálló, saját vállalkozásában alkalmazott 03 – alkalmi munkát végez, megbízásokat vállal 04 – közmunkás HA NEM DOLGOZIK/NEM DOLGOZOTT: 05 – munkanélküli (segélyezett) 06 – munkanélküli ellátás nélkül 07 – nyugdíjas (öregségi, özvegyi, stb.) 08 – rokkantnyugdíjas 09 – fogyatékkal élő, tartós betegség miatt nem dolgozik 10 – gyermekgondozási szabadságon, gyeden, gyeken van („főállású anya” is) 11 – háztartásbeli, családját látja el 12 – tanuló, továbbképzésen, átképzésen vesz részt 13 – ápolási díjon van 14 – egyéb okból nem dolgozik (pl. eltartott) 99 – NEM TUDJA
--	--	--	--	---

HOL VAN A MUNKAHELYE KÓDJAI:

1 – a településen
 2 – közeli faluban
 3 – közeli kisvárosban
 4 – megyeszékhelyen
 5 – Budapesten
 6 – egyéb településen
 7 – külföldön

9 – NEM TUDJA

1. Összesen Önnel együtt hányan élnek a családban (egy háztartásban)?

..... fő

2. Kérem sorolja fel a háztartás tagjait! Kezdjük Önnel a sort! (KÉRDEZŐ: karikázd be az x-et, ahol ilyen van, ha nem tudja, nem válaszol!)

Sor- száma	Keresztneve	Neme		Születési éve	Kérde- zetthez való viszonya	Családi állapota	Iskolai végzett- sége	Jár-e valamilyen iskolai rendszerű, végzettséget adó képzésre (nem tanfolyam)? Jár-e bölcsődébe vagy óvodába?	Jelenleg dolgo- zik-e?	HA DOLGO- ZIK: Hol van a munka- helye?	Dolgozott- e az elmúlt 12 hónapban? HA SOSEM DOLGO- ZOTT = 88	HA DOLGO- ZOTT: Hány hónapot dolgozott az elmúlt 12 hónapban?	Ebből hány hónapot dolgozott közfoglal- koztatásban? (közmunka)
		férfi	nő	Ha nem tudja: Kb. mikor született? NÉGY SZÁM- JEGGYEL!									
KÉRDE- ZETT		1	2	19 x –	X							x –	x –
2.		1	2	x –								x –	x –
3.		1	2	x –								x –	x –
4.		1	2	x –								x –	x –
5.		1	2	x –								x –	x –
6.		1	2	x –								x –	x –
7.		1	2	x –								x –	x –
8.		1	2	x –								x –	x –
9.		1	2	x –								x –	x –
10.		1	2	x –								x –	x –

..... gyermek
88 – M 99 – NT

..... évben
9999 – NT

1 – igen → **HA IGEN:** 4.b. Hány gyermeke van vagy volt állami gondoskodásban?
gyermek 99 – NT
2 – nem
9 – NT

..... m²
999 – NT

1 – tulajdonos (ill. rokona)
2 – bérlik a lakást az önkormányzattól
3 – magánszemélytől bérlik a lakást
8 – egyéb (szívességi lakó, szolgálati lakásban lakó stb.)
9 – NT

.....Ft-ot 9 – NT

..... Ft-ért 9 – NT

a. Hány szoba van? (A FÉLSZOBA IS SZOBÁNAK SZÁMÍT)	db	
b. Van-e konyha?	1 – igen	2 – nem
c. Van-e fürdőszoba?	1 – igen	2 – nem
d. Van-e vízöblítéses WC?	1 – igen	2 – nem

10. Milyen a lakás, ház vízellátása?

- 1 – nincs vezetékes víz → **HA NINCS:** 10.a. Milyen messziről hordják a vizet?
 méterről 0 – NT
- 2 – hálózati vízvezetékes
 3 – házi vízvezetékes
 9 – NT

10.a. Tartozik-e a lakáshoz/ házhoz művelésre alkalmas kert?

- 1 – igen → **HA IGEN:** 10.b. Termesztenek-e benne zöldséget, gyümölcsöt?
 1 – igen
 2 – nem
 9 – NT
- 2 – nem
 9 – NT

11. Jellemző-e az alábbi problémák bármelyike a lakásra, amelyben laknak?

	igen	nem	NT
a. beázik a tető	1	2	9
b. nedves a padlózat, a falak	1	2	9
c. korhad az ablakkeret, a padlózat	1	2	9
d. nincs elég fény, a lakás túl sötét	1	2	9
e. zajosak a szomszédok vagy nagy zaj szűrődik be az utcáról	1	2	9
f. bűnözés, erőszak, vandalizmus a környéken	1	2	9

12. Mennyi a ... villanyszámla **egy átlagos hónapban**? (ami nincs = 0, NT = 9)

- a. villany Ft /hó
- b. víz és csatorna (figyelem, kéthavonta szokták számlázni) Ft /hó
- c. fűtés (ha fűtési szezonnra tudja, akkor egy óra – 12-vel osztva – kell átszámítani.) Ft /hó
- d. gáz (palackos is. Ha a fűtéssel együtt tudja az összeget, akkor a fűtésnél kell megadni.) Ft /hó
- e. bérleti díj és ha van közös költség Ft /hó
- f. lakáshitel-törlesztés Ft /hó
- g. más hitel (pl. áruhitel) törlesztés Ft /hó
- h. szemétszállítási díj (egy hónapra!) Ft /hó
- i. egyéb (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás stb.) Ft /hó

13. Kérem, becsülje meg: mennyi a **háztartás** havi nettó (adózás utáni) összes jövedelme?

..... Ft/hó 8 – M 9 – NT

Ha NEM TUDJA, ill. NINCS VÁLASZ:

13.a. És azt megmondaná, hogy a következő kategóriák közül melyikbe tartozik?

1 – 50 ezer Ft, vagy kevesebb	5 – 201 - 250 ezer Ft
2 – 51 - 100 ezer Ft	6 – 251 - 300 ezer Ft
3 – 101 - 150 ezer Ft	7 – 300 ezer Ft felett
4 – 151 - 200 ezer Ft	8 – M
	9 – NT

14. Most különböző jövedelemforrásokat sorolunk fel. Kérem, válassza ki közülük azokat, amelyekből az elmúlt hónapban a család tagjainak jövedelme származott. Hány forint nettó jövedelmük származott ebből? (x – nincs ilyen jövedelemforrásuk)

	Hány forint jövedelmük származott ebből?	NT	X
a. főállásból származó rendszeres munkabér, fizetés	Ft	9	X
b. mellékfoglalkozásból, másodállásból származó jövedelem	Ft	9	X
c. vállalkozásból, üzleti tevékenységből származó jövedelem	Ft	9	X
d. alkalmi munkából származó jövedelem	Ft	9	X
e. közfoglalkoztatásból származó jövedelem	Ft	9	X
f. mezőgazdasági termelésből származó jövedelem	Ft	9	X
g. nyugdíj (bármilyen, árvaellátás is)	Ft	9	X
h. GYES, GYET	Ft	9	X
i. GYED, terhességi gyermekágyi segély (TGYÁS)	Ft	9	X
j. ápolási díj	Ft	9	X
k. családi pótlék	Ft	9	X
l. bármilyen segély, támogatás (pl. foglalkoztatást helyettesítő támogatás, lakásfenntartási támogatás, eseti gyógyszertámogatás, átmeneti segély, rendkívüli gyermekvédelmi támogatás stb.)	Ft	9	X
m. álláskeresősi/munkanélküli/vállalkozói járadék	Ft	9	X
n. táppénz	Ft	9	X
o. családtól kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
p. tartásdíj	Ft	9	X
q. bármilyen más segítő szervezettől, egyéntől kapott anyagi támogatás	Ft	9	X
r. egyéb, éspedig:	Ft	9	X

15. Van-e Önöknek...

	van	nincs, mert nem engedhetik meg maguknak	nincs, egyéb okból	NT
a. automata mosógépük?	1	2	3	9
b. színes televíziójuk?	1	2	3	9
c. vezetékes telefonjuk?	1	2	3	9
d. mobiltelefonjuk?	1	2	3	9
e. személygépkocsijuk?	1	2	3	9

16. Kérem mondja meg, hogy a háztartásban élő minden 18 éves és fiatalabb gyermeke számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	igen	nem	Miért nem?			
			nem engedhetik meg maguknak	egyéb ok	NT	X
a. hétköznap napi három étkezés (óvodai, iskolai étkezéssel együtt)	1	2	1	2	9	X
b. hétvégén napi három étkezés	1	2	1	2	9	X
c. legalább naponta egyszer hús, húskészítmény, hal (vagy ennek megfelelő vegetáriánus étel)	1	2	1	2	9	X
d. naponta friss zöldség és gyümölcs fogyasztása	1	2	1	2	9	X
e. két pár megfelelő cipő (beleértve 1 pár minden időben használható cipőt)	1	2	1	2	9	X
f. újonnan vásárolt (nem használt) ruha	1	2	1	2	9	X
g. meleg téli felsőruha	1	2	1	2	9	X
h. külön fekhely	1	2	1	2	9	X
i. kültéri játékok (kerékpár, görkorcsolya, roller stb.)	1	2	1	2	9	X
j. beltéri játékok (készségfejlesztő babajátékok, építő kockák, társasjátékok, számítógépes játékok)	1	2	1	2	9	X
k. különleges események megünneplése (születésnap, névnap, vallási ünnepek)	1	2	1	2	9	X
l. baráti köre rendszeres meghívása közös játszásra és étkezésre	1	2	1	2	9	X
m. évente legalább egy hét üdülés, nyaralás	1	2	1	2	9	X

16.a. Önökhöz elérhető közelségben van-e olyan szabad terület, ahol az Ön gyermeke biztonságban játszhat?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

17. Előfordult-e az elmúlt 1 évben, hogy nem jutott elég pénzük...

	előfordult	nem fordult elő	nem költenek ilyesmire	NT
a. ennivalóra?	1	2	0	9
b. rezsire?	1	2	0	9
c. a lakás megfelelő fűtésére?	1	2	0	9
d. gyógyszerek kiváltására?	1	2	0	9
e. orvosi ellátásra?	1	2	0	9
f. gyermekek iskolai, óvodai költségeire?	1	2	0	9
g. szükséges közlekedésre?	1	2	0	9
h. társasággal, családdal való együttlétre, szórakozásra?	1	2	0	9

18. Megengedhetik-e maguknak, hogy évente legalább egy hétre mindannyian együtt elmenjenek nyaralni?

- 1 – megengedhetik maguknak
- 2 – megengedhetik maguknak, de nem teszik
- 3 – nem engedhetik meg maguknak
- 9 – NT

19. Előfordult-e az elmúlt 12 hónapban, hogy hónap végére elfogyott a pénzük?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

20. Tegyük fel, hogy egy váratlan, nagyobb összegű (kb. 60 ezer Ft-os) kiadás jelentkezik. Képes-e a háztartás arra, hogy egy ilyen kiadást a saját forrásaiból fedezzen?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Hogy érzi, Önök anyagilag...

- 1 – gondok nélkül élnek,
- 2 – beosztással jól kijönnek,
- 3 – éppen hogy kijönnek a havi jövedelmükből,
- 4 – hónapról hónapra anyagi gondjaik vannak, vagy
- 5 – nélkülözések között élnek?
- 9 – NT

22. Véleménye szerint egy olyan családnak, mint az Önöké, a mai körülmények között havonta hány forintba lenne szüksége ahhoz, hogy megfelelő színvonalon megéljen?

..... Ft/hó

9 – NT

23. Mostanában sokat beszélnek nálunk a szegénységről. Ön mit mondana: jelenleg Önök...

- 1 – teljes mértékben szegények,
- 2 – bizonyos értelemben szegények, vagy
- 3 – nem szegények?

9 – NT

24. És 3 évvel ezelőtt Önök...

- 1 – rosszabbul éltek,
- 2 – alapvetően ugyanígy éltek, vagy
- 3 – jobban éltek?

9 – NT

25. Mit gondol, hogyan fog alakulni a helyzetük a következő évben?

- 1 – javulni fog,
- 2 – nem változik, vagy
- 3 – romlani fog?

9 – NT

26. Részesült-e az elmúlt 12 hónapban valaki a családtagok közül a következő természetbeni ellátásokból vagy személyes szolgáltatásokból?

	igen	nem	NT
a. közgyógyellátás	1	2	9
b. szociális étkeztetés	1	2	9
c. családsegítés, gondozás családsegítőtől vagy gyermekjóléti szolgálatától	1	2	9
d. élelmiszer, tüzelő juttatás	1	2	9
e. fogyatékosokat támogató szolgálat, fogyatékosok nappali intézménye	1	2	9
f. adósságkezelési szolgáltatás	1	2	9
g. tankönyv, gyermekintézmény térítési díjának átvállalása (ingyenes étkezés)	1	2	9
h. kisállat, vetőmag (pl. szociális földprogram vagy a Minden gyerek lakjon jól! programok keretében)	1	2	9

27. Sokan vannak ma Magyarországon, akiknek valamilyen tartozásuk, kifizetési hátralékuk van. A következők közül van-e Önöknek valamilyen kifizetési hátralékuk vagy adósságuk?

	van hátralékuk	nincs hátralékuk	nincs ilyen költségük	NT
a. lakbér, albérleti díj, közös költség elmaradásuk	1	2	0	9
b. lakáshitel, áruhitel esetében törlesztőrészlet elmaradásuk	1	2	0	9
c. gázszámla elmaradásuk	1	2	0	9
d. áram(villany)számla elmaradásuk	1	2	0	9
e. víz-, csatornaszámla, távfűtésszámla elmaradásuk	1	2	0	9
f. egyéb rezsiköltség (pl. telefon, TV, lakásbiztosítás) elmaradásuk	1	2	0	9
g. bolti tartozásuk	1	2	0	9
h. tartozás családnak / barátoknak / ismerősnek	1	2	0	9
i. egyéb, éspedig	1	2	0	9

28. Kérem, próbálja összeszámolni, hogy mindent egybevetve, hány forint kifizetési elmaradásuk, hátralékuk van? (KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy hitelfelvétel, tartozás esetében a törlesztőrészlet elmaradásról, nem pedig a hitel nagyságáról van szó!)

..... Ft 9 – NT

29. Fenyegeti-e Önöket annak veszélye, hogy tartozás miatt elveszítik a jelenlegi lakásukat?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

30. Előfordult-e az utolsó 3 évben, hogy kikapcsolták Önöknél...

HA IGEN: És most mi a helyzet: ki van kapcsolva ...

					HA IGEN: → És jelenleg ki van kapcsolva?		
	Igen	nem	Nincs bevezetve	NT	igen	nem	NT
a. a villanyáramot?	1	2	0	9	1	2	9
b. a vizet?	1	2	0	9	1	2	9
c. a gázt?	1	2	0	9	1	2	9

31. Most néhány, a közelmúltban bevezetett intézkedésről kérdezem. Hallott-e arról, hogy a gyerekek 50 óra igazolatlan iskolai hiányzása után nem fizetnek iskoláztatási támogatást a családnak?

31.a. Egyetért-e ezzel?

31.b. Érintette-e ez az Önök családját?

Hallott-e arról, hogy...	Hallott-e róla?			Egyetért-e ezzel?			Érintette-e a családját?		
	igen	nem	NT	igen	nem	NT	igen	nem	NT
a. 50 óra igazolatlan iskolai hiányzás után nem fizetnek iskoláztatási támogatást?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
b. rendőr kísérheti az igazgatóhoz azt a 14 év alatti diákot, aki igazolatlanul hiányzik az iskolából?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
c. az önkormányzat elrendelheti, hogy segélyt, közmunkát csak az kaphat, akinek rendezett a lakókörnyezete?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
d. a család a gyermekek után adókedvezményt kap?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
e. a tankötelezettség életkorát 16 évre csökkentették?	1	2	9	1	2	9	1	2	9
f. a rokkantnyugdíjasok jogosultságát felülvizsgálják?	1	2	9	1	2	9	1	2	9

32. Most az egészségi állapotára vonatkozóan kérdezem. Mit mondana, az Ön egészségi állapota...

- 1 – kiegyensúlyozottan jó,
- 2 – változó, de inkább jónak mondható,
- 3 – változó, nem kielégítő, vagy
- 4 – egészségi állapota inkább rossz?
- 9 – NT

33. Van-e valamilyen tartós vagy krónikus egészségügyi problémája?

- 1 – van
- 0 – nincs
- 9 – NT

34. Ön mennyire tartja magát egészségesnek?

- 1 – egészségesebb, mint az Önhöz hasonló korúak,
- 2 – olyan egészséges, mint a hasonló korúak általában, vagy
- 3 – rosszabb az egészségi állapota, mint a hasonló korúaké?
- 9 – NT

35. Az elmúlt **4 hétben** milyen gyakran érezte...

	állandóan	gyakran	időnként	ritkán	soha	NT
a. azt, hogy tele van életerővel?	1	2	3	4	5	9
b. azt, hogy nagyon ideges?	1	2	3	4	5	9
c. azt, hogy annyira letört, hogy semmi sem tudja felvidítani?	1	2	3	4	5	9
d. nyugodtnak és békésnek magát?	1	2	3	4	5	9
e. azt, hogy tele van energiával?	1	2	3	4	5	9
f. szomorúnak és kedvetlennek magát?	1	2	3	4	5	9
g. azt, hogy kimerült?	1	2	3	4	5	9
h. boldognak magát?	1	2	3	4	5	9
i. azt, hogy fáradt?	1	2	3	4	5	9

36. Országunkban az emberek sokféle nemzetiséghez vagy etnikumhoz tartoznak. Ön milyen nemzetiségűnek tartja magát elsősorban?

1 – magyar	4 – horvát	7 – roma/cigány
2 – német	5 – román	8 – egyéb, éspedig:
3 – szerb	6 – szlovák	88 – M 99 – NT

37. És milyen nemzetiségűnek tartja magát másodsorban?

0 – nem tartozik más nemzetiséghez	3 – szerb	7 – roma/cigány
1 – magyar	4 – horvát	8 – egyéb, éspedig:
2 – német	5 – román	88 – M 99 – NT
	6 – szlovák	

38. Van-e a családban olyan személy, aki romának/cigánynak vallja magát? (Ha az előző kérdések valamelyikére igennel válaszolt, akkor **rajta kívül**)

- 1 – van
2 – nincs
9 – NT

39. Ön vagy a háztartásban élők közül valaki tagja-e valamilyen ...

	sosem volt tag	korábban tag volt	most is tag	NT
a. civil vagy egyházi szervezetnek?	0	1	2	9
b. politikai pártnak, szervezetnek?	0	1	2	9

40. Előfordult-e az elmúlt évben, hogy Ön vagy a háztartás valamely tagja önként segített ...

	nem fordult elő	alkalmanként előfordult	rendszeresen előfordult	NT
a. politikai pártnak, civil szervezetnek	0	1	2	9
b. egyházi szervezetnek	0	1	2	9
c. települési közösségnek, lakóközösségnek	0	1	2	9
d. oktatási intézménynek	0	1	2	9
e. rokonoknak, barátoknak, szomszédoknak	0	1	2	9
f. egyébnek (pl. idegeneknek)	0	1	2	9

41. Ön születése óta ezen a településen él?

1 – igen

2 – nem → **HA NEM:** Melyik évben költözött a településre? évben 9 – NT

42. Mennyire szeret ezen a településen lakni, ahol most él? Kérem, osztályozzon 1-től 5-ig az iskolában megszokott módon, ahol az 5-ös azt jelenti, hogy nagyon szeret itt lakni, az 1-es azt, hogy egyáltalán nem szeret!

egyáltalán nem szeret				nagyon szeret	NT
1	2	3	4	5	9

43. Tervezi-e hogy elköltözik a településről?

1 – igen

→ **43.a. HA IGEN:** Mikorra tervezi az elköltözést?

1 – egy éven belül

2 – 1-10 éven belül

3 – több, mint 10 év múlva

9 – NT

→ **43.b.** Hová költözne?

1 – faluba, a járason/kistérségen belül

2 – városba, a járason/kistérségen belül

3 – faluba, a járason/kistérségen kívül

4 – városba, a járason/kistérségen kívül

5 – külföldre

9 – NT

2 – nem

9 – NT

44. Hallott-e arról, hogy az Önök kistérsége részt vesz a gyermekszegénység elleni programban/gyerekesély programban?

1 – igen

2 – nem

→ **Ugrás a 47. kérdésre!**

9 – NT

45. Kérem, mondja meg, hogy a családjában van-e olyan 0-17 év közötti gyermek, aki részt vett a gyerekesély program keretében szervezett programokban, vagy igénybe vette a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

46. Ön vagy a család valamely más felnőtt tagja részt vett-e a gyerekesély program keretében szervezett programokban vagy igénybe vette-e a gyerekesély program szolgáltatásait?

1 – igen

46.a. HA IGEN: Milyen minőségben vett részt?

1 – résztvevőként, igénybe vevőként (pl. képzésen, előadáson)

2 – kísérőként

3 – önkéntes segítőként

4 – egyéb, és pedig:.....

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

MINDENKITŐL

47. Kérjük, mondja el saját szavaival, hogy mit tart a településen jónak, előnyösnek a gyerekek szempontjából?

.....

.....

.....

48. És mit tart hiányosságnak, mire lenne szükség a településen ahhoz, hogy a gyerekeknek jobb helyzetük legyen?

.....

.....

.....

KÖSZÖNJÜK A VÁLASZADÁST!
(KÉRDEZŐ: FOLYTASD A GYERMEKKÉRDŐÍVVEL!)

KÉRDÉSEK A KÉRDEZŐNEK

K1. Hogyan ítéled meg a lakást?

	igen	nem	NT
a. A lakás sötét vagy berendezése sivár, egyhangú.	1	2	9
b. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából tiszták.	1	2	9
c. A lakás mindazon helyiségei, melyeket alkalmad volt megfigyelni, nagyjából rendezettek.	1	2	9
d. Az épület biztonságos egy gyerek számára (nem balesetveszélyes, nem rejt egészségügyi kockázatot).	1	2	9
e. Az udvar rendezett	1	2	9
f. A környező házak jó állapotúak, rendezettek	1	2	9
g. Az utca földút	1	2	9

K2. Jelen volt-e a kérdezett gyereke, gyerekei a beszélgetésen?

1 – igen

2 – nem

K3. **HA IGEN:** Az interjú alatt hogyan viselkedett az anya/a kérdezett a jelen lévő gyerekekkel?

	igen	nem	NT
a. Az anya / a kérdezett bátorította a gyereket, hogy vegyen részt a társalgásban.	1	2	9
b. Az anya / a kérdezett válaszolt a gyerek kérdéseire, kéréseire.	1	2	9
c. Az anya / a kérdezett beszélgetett a gyerekekkel (nem számít beszélgetésnek, ha csak rászólt a gyerekekre, vagy negatív megjegyzést tett rá).	1	2	9
d. Az anya / a kérdezett bemutatta a kérdezőt a gyerekeknek.	1	2	9
e. Amikor az anya / a válaszoló a gyerekekről beszélt, vagy mondott valamit a gyerekeknek, a hangneme, illetve ahogy beszélt, az a gyerek iránti pozitív érzéseiről tanúskodott.	1	2	9

A KÉRDEZÉS VÉGE: óra perc

--	--	--	--	--

HÁZTARTÁS sorszáma

--	--

Gyermek sorszáma
a háztartástáblából

.....

Gyermek keresztnéve

--	--	--	--

év

Gyermek születési ideje

--	--

hó

--	--

Hány éves?

Családok

Gyermek kérdőív

2013.

A válaszadás önkéntes!

Település neve:

--	--

*Kijelentem, hogy az általam kezelt és felvett adatokat bizalmasan kezelem,
azokat csak a kutatásban illetékes személynek adom át.*

Kérdező aláírása:

**A CSALÁDBAN LÉVŐ ÖSSZES 0-17 ÉVES GYEREKRE KI KELL TÖLTENI 1-1
KÉRDŐÍVET!**

KÉRDEZŐ: Tisztázd, hogy minden kérdés a címlapon szereplő keresztnévű gyerekre vonatkozik!

1. Meg tudná mondani, hogy mennyi volt a gyermek súlya, amikor megszületett?

..... gramm

9 – NT → **HA NEM TUDJA:** 1.a. És azt meg tudná-e mondani, hogy....

1 – 1500 gramm alatti,

2 – 1500-2500 gramm közötti, vagy

3 – 2500 gramm feletti súllyal született-e a gyermek?

9 – NT

2. A gyermek jár(t)-e bölcsődébe?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 2.a. Hány éves korától? év 99 – NT

2 – nem

9 – NT

3. A gyermek jár(t)-e Biztos Kezdet gyerekházba?

1 – igen → **HA JÁR(T):** 3.a. Összesen hány hónapot járt? hó 99 – NT

KÉRDEZŐ: ha évet mond, számold át hónapra!

3.b. Milyen gyakorisággal járt?

1 – naponta

2 – hetente többször

3 – havonta többször

4 – havonta egyszer vagy ritkábban

9 – NT

2 – nem

9 – NT

4. Járt-e a gyermek gyógytornára, fejlesztő tornára, logopédiai fejlesztésre, vagy egyéb, szakember által javasolt fejlesztésre?

1 – igen → **HA IGEN:** 4.a. Hány éves volt a gyermek, amikor elkezdődött a fejlesztése?
..... éves 9 – NT

2 – nem

9 – NT

5. Most a gyermek egészségi állapotáról kérdezek.
Van-e a gyermeknek hallásproblémája?

1 – van

2 – nincs

9 – NT

6. Van-e a gyermeknek látásproblémája?

1 – van → **HA VAN:** 6.a. Milyen súlyos a probléma?

1 – nem súlyos, szemüveggel jól lát

2 – gyengénlátó

3 – egyik szemére vak

4 – mindkét szemére vak

9 – NT

2 – nincs

9 – NT

7. Van-e a gyermeknek valamilyen EGYÉB tartós egészségügyi problémája (pl. asztma, allergia, reflux stb.)?

1 – van

2 – nincs → **ugrás a 9-re!**

9 – NT

8. Kérem, mondja meg, hogy az alábbiak közül milyen betegségei vannak a gyermeknek!

	Van	Nincs	NT	X
a. mozgásszervi (csontozat, ízületek, izomzat) rendellenesség	1	2	9	X
b. keringési betegség (pl. szívrendellenesség)	1	2	9	X
c. tartós idegrendszeri betegség (pl. epilepszia)	1	2	9	X
d. emésztőrendszeri betegség (fekély, reflux stb.)	1	2	9	X
e. asztma	1	2	9	X
f. egyéb légzőszervi betegség	1	2	9	X
g. allergia (szénanátha, ekcéma)	1	2	9	X
h. depresszió vagy más pszichikai betegség	1	2	9	X
i. kóros soványság	1	2	9	X
j. kóros kövérség	1	2	9	X
k. egyéb betegség, éspedig:.....	1	2	9	X

9. Ön szerint a gyermek a korához képest testileg...

1 – kevésbé fejlett,

2 – átlagosan fejlett, vagy

3 – az átlagosnál fejlettebb?

9 – NT

10. Ön szerint a gyermek a korához képest értelmileg...

- 1 – kevésbé fejlett,
- 2 – átlagosan fejlett, vagy
- 3 – az átlagosnál fejlettebb?
- 9 – NT

11. Van-e a gyermeknek az életkorának megfelelő könyve? (KÉRDEZŐ: A testvérével közös könyv is. Tisztázd, hogy a kötelező iskolai tankönyvek nem számítanak bele!)

1 – van **HA VAN: 11.a.** Körülbelül hány életkorának megfelelő könyve van a gyermeknek?

- 1 – 1 és 3 között
- 2 – 4 és 9 között
- 3 – 10 és 19 között
- 4 – 20 vagy több
- 9 – NT

2 – nincs **HA NINCS: 11.b.** Miért nincs?

- 1 – nem engedhetik meg maguknak
- 2 – egyéb ok
- 9 – NT

9 – NT

12. Együtt szokott-e a gyermek étkezni mindkét szülőjével? (KÉRDEZŐ: Ha nem édesapjával, édesanyjával él egy háztartásban, akkor a nevelőszülőjével)

1 – igen **HA IGEN: 12.a.** Milyen gyakran?

- 1 – minden nap,
- 2 – hetente többször,
- 3 – hetente egyszer,
- 4 – havonta egyszer, vagy
- 5 – még ritkábban
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

0-9 ÉVES GYEREKEKRE

13. Szoktak-e Önök otthon a gyermeknek mesét olvasni vagy mondani?

1 – igen → **HA IGEN: 13.a.** Milyen gyakran szoktak?

- 1 – minden nap
- 2 – nagyjából kétnaponta
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal

2 – nem

9 – NT

9 – NT

3–17 ÉVES GYEREKEKRE

14. Hány éves korától jár(t) a gyermek óvodába?

..... éves korától

0 – nem járt óvodába → **ugrás a 17. kérdésre!**

99 – NT

15. Hány éves koráig járt a gyermek óvodába?

..... éves koráig

88 – jelenleg is óvodás

99 – NT

16. Felvették-e akkor az óvodába, amikor kérte?

1 – igen

2 – nem

9 – NT

17. Szokott-e a gyermeke számítógépet használni?

1 – igen → **17.a. HA IGEN:** Hol szokott számítógépet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

18. Szokott-e a gyermeke internetet használni?

1 – igen → **18.a. HA IGEN:** Hol szokott internetet használni?

1 – az iskolában/óvodában

2 – teleházban, közösségi helyeken

3 – barátoknál, rokonoknál

4 – otthon

9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET

2 – nem

9 – NT

6-17 ÉVESEK GYEREKEKRE

19. Hány éves korában kezdte el a gyerek az általános iskolát?

..... éves korában → **19.a. HA 7 ÉVESEN VAGY KÉSŐBB:** Mi volt ennek az oka?

- 1 – év-vesztes
- 2 – szülő kérése
- 3 – iskolaéretlen volt
- 4 – beteg volt
- 5 – egyéb ok, éspedig
- 9 – NT

TÖBB VÁLASZ LEHET!

0 – még nem iskolás

99 – NT

20. Valamilyen probléma miatt most vagy régebben járt-e kisegítő, felzárkóztató osztályba?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

21. Volt-e magántanuló, vagy eltanácsolták-e valamelyik iskolából?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

22. Ismételt-e évet az általános iskolában?

- 1 – igen **22.a. HA IGEN:** Hányszor? alkalommal
- 9 – NT

2 – nem

9 – NT

23. Mennyi volt a gyermek utolsó év végi tanulmányi átlageredménye?

Ha pótvizsgázott, mennyi volt a pótvizsga utáni tanulmányi átlageredménye?

..... ,

9 – NT

24. Hányadik osztályba jár jelenleg?

..... osztályba

88 – jelenleg nem jár iskolába → **ugrás a 29-re!**

99 – NT

25. Milyen tantervű osztályba jár?

- 1 – normál osztály/csoport
- 2 – gyógypedagógiai osztály/csoport
- 3 – tagozatos osztály/csoport, éspedig:
- 9 – NT

26. Jár-e jelenleg napközibe?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

27. Igénybe veszi-e az iskolai étkeztetést....

	Igen	nem	NT
a. iskolaévben	1	2	9
b. nyáron	1	2	9

28. **HA ÉTKEZIK AZ ISKOLÁBAN**

Az iskolai étkezéséért...

- 1 – a teljes összeget,
- 2 – az összeg egy részét, vagy
- 3 – semmit nem fizetnek?
- 9 – NT

28.a. A gyermek dohányzik-e?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

28.b. A gyermek fogyaszt-e alkoholt?

- 1 – rendszeresen
- 2 – alkalmanként
- 3 – sohasem
- 9 – NT

29. Jár-e a gyermek valamilyen különóra (pl: sport-, zene-, színház-, táncóra), vagy tagja-e ilyen célú szervezetnek, egyesületnek?

- 1 – igen
- 2 – nem
- 9 – NT

30. Milyen gyakran olvas a gyermek kedvtelésből?

- 1 – minden nap
- 2 – hetente néhány alkalommal
- 3 – havonta néhány alkalommal
- 4 – évente néhány alkalommal
- 5 – sohasem
- 9 – NT

31. Az elmúlt évben volt-e a gyermek valamelyik családtaggal, vagy a család szervezésében múzeumban, zenei vagy színházi előadáson? (KÉRDEZŐ: az iskolai szervezésű programokat ne számítsd!)

1 – igen

2 – nem

9 – NT

32. Ha a család együtt néz TV-t, meg szokták-e beszélni Önök a gyermekkel a látottakat?

1 – igen

2 – nem

8 – nincs TV-jük

9 – NT

32.a. Most arról kérdezzük, hogyan tölti gyermeke a szabadidejét. Mennyire jellemző, hogy a gyerekek a szabadidejében....

Mennyire jellemző, hogy...	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. tv-t néz	4	3	2	1	9
b. számítógépezik	4	3	2	1	9
c. otthon játszik (egyedül, vagy testvéreivel)	4	3	2	1	9
d. szüleinek segít (háztartásban, üzletben stb.)	4	3	2	1	9
e. szervezett programon vesz részt	4	3	2	1	9
f. sportol, kirándul	4	3	2	1	9
g. barátaival, haverjaival találkozik	4	3	2	1	9
h. presszóba, bárba, kocsmába jár	4	3	2	1	9
i. csavarog, lődörög	4	3	2	1	9
j. egyáltalán nincs szabadideje	4	3	2	1	9
k. semmit sem csinál	4	3	2	1	9
l. egyéb tevékenységet végez	4	3	2	1	9

33. A gyermek számára biztosítottak-e az alábbiak?

HA NEM: Miért nem? (CSAK KÉRDEZD ÉS SOROLD BE!)

	Igen	Nem	Miért nem?			
			Nem engedhetik meg maguknak	Egyéb ok	NT	X
a. megfelelő hely tanulásra, házi feladat elkészítésére	1	2	1	2	9	X
b. íróasztal	1	2	1	2	9	X
c. minden, az iskola, óvoda által elvárt felszerelés	1	2	1	2	9	X
d. szótár	1	2	1	2	9	X
e. rendszeres szabadidős tevékenységben való részvétel (pl. sportolási lehetőség, ifjúsági programok)	1	2	1	2	9	X
f. fizetős iskolai kirándulásokon és programokon való részvétel	1	2	1	2	9	X
g. fizetett különóra (nyelv, zene, fejlesztő foglalkozás, sport, stb.)	1	2	1	2	9	X
h. zsebpénz	1	2	1	2	9	X

MINDENKITŐL

34. Talán korai még erről beszélni, mégis mit gondol, milyen iskolai végzettséget fog a gyermeke szerezni?

- 1 – legfeljebb 8 osztály
- 2 – szakiskola
- 3 – szakközépiskola
- 4 – gimnázium
- 5 – felsőfok
- 9 – NT

HA A GYEREK ÓVODÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi óvodájáról.

35. Melyik óvodába jár a gyermek jelenleg?

..... (óvoda neve és települése)

9 – NT, NV

36. Mennyire jellemzők a gyermek jelenlegi óvodájára a következők?

	teljesen jellemző	inkább jellemző	inkább nem jellemző	egyáltalán nem jellemző	NT
a. Jók az óvónők.	4	3	2	1	9
b. Az óvodában figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség.	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az óvoda berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az óvoda játékokkal, eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlzsúfoltak a csoportok.	4	3	2	1	9

37. Mennyire jellemző az óvodára, hogy magas a roma gyerekek aránya?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT, NV

38. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy óvodában a roma és a nem roma gyerekek egy csoportba, vagy ha külön csoportba járnak?

- 1 – ha egy csoportba járnak
- 2 – ha külön csoportba járnak
- 9 – NT

39. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az óvoda sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

40. És mit tart az óvoda hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

HA A GYEREK ISKOLÁBA JÁR

Most néhány kérdést szeretnék feltenni a gyermek jelenlegi iskolájáról.

41. Melyik iskolába jár a gyermek jelenleg?

..... (iskola neve és települése)

9 – NT, NV

42. Mennyire jellemző az iskolában a drogprobléma, túlzott alkoholfogyasztás a gyerekek között?

- 1 – nagyon jellemző
- 2 – inkább jellemző
- 3 – inkább nem jellemző
- 4 – egyáltalán nem jellemző
- 9 – NT

43. Mennyire igazak a következő állítások a gyermek jelenlegi iskolájára?

	teljesen igaz	inkább igaz	inkább nem igaz	egyáltalán nem igaz	NT
a. Jók a pedagógusok.	4	3	2	1	9
b. Figyelembe veszik a gyerek kéréseit, igényeit.	4	3	2	1	9
c. Partnernek tekintik a szülőket.	4	3	2	1	9
d. A szülők bekapcsolódhatnak a programok kialakításába, szervezésébe.	4	3	2	1	9
e. Jó a gyerekközösség	4	3	2	1	9
f. A gyerek jól fejlődik.	4	3	2	1	9
g. Az iskola berendezése, bútorzata megfelelő	4	3	2	1	9
h. Az iskola eszközökkel való felszereltsége megfelelő.	4	3	2	1	9
i. Sok az erőszakos, verekedő gyerek.	4	3	2	1	9
j. Túlzsúfoltak az osztályok.	4	3	2	1	9

44. Mennyire jellemző az iskolára, hogy magas a roma tanulók aránya?

1 – nagyon jellemző

2 – inkább jellemző

3 – inkább nem jellemző

4 – egyáltalán nem jellemző

9 – NT, NV

45. Véleménye szerint általában melyik jobb: ha egy iskolában a roma és a nem roma gyerekek egy osztályba, vagy ha külön osztályba járnak?

1 – ha egy osztályba járnak

2 – ha külön osztályba járnak

9 – NT

46. Kérem, saját szavaival mondja el, hogy mit tart az iskola sikereinek, erősségeinek?

.....

.....

.....

47. És mit tart az iskola hiányosságainak, fejlesztendő területeinek?

.....

.....

.....

**KÖSZÖNJÜK, HOGY VÁLASZAIVAL SEGÍTETTE
MUNKÁNKAT!**